מסולד ממחר ממנו ע"כ כי מאין לנו מכמנת עליה הא' אחר גירושי ג' מסולד ממחר מדרבנן דעיקר ראיה מיכה אבל לפי מה שפירשתי הלשון מכוון. ולשואל שיאמל מה היא הסברא לחלוק זה ולומר דמהב' הוא ממחר מדרבנן אפי' אחר גירושי הראשון. ומהא' דוקא קודם גרושי ג' אומר כי הסכל יחייב בן דמהא' כיון דליכא ממחר מן התורה כלל מקמייא דליע' דהוי ממחר מדרבנן קודם גירושי ג': אבל מהסכי קודם גירושי ראשון הוי ממחר מן התורה אם כן אפילו אחר גירושי ראשון ראוי לומר דהוי ממחר מדרבנן. וכל זה רמז בלשון התוספות שאמרו מדי דהוה אדא' וכו' כלל הדברים דלדעת הרי"י ז"ל אין הדין שוה לענין ממחר מדרבנן בבעל הא' ובעל הב' כי יותר חומרא יש בבעל הסכי מבעל הראשון. ואם כן אפשר שיאמר שאין ראיה מלשון הרמב"ם ז"ל שכתבתי לעשות הרמב"ם ז"ל אם כן הי"ל לרב לפי' כן כשכתב ג' מחרים הם וכו' מדברי סופרים בגון האש' שמעון' וכו' והי"ל לרב לומר לו שבא עליה הסכי אחר גירושי ראשון וכיון שלא כתב כן ולא פי' ממחר מדרבנן אולמי בבעל ה' כשבא עליה קודם גירושי ג' נראה בודאי שלדעתו ז"ל אין שום ממחר מדרבנן בזה הכולל ומה' שאם הוא קודם גירושי ראשון הוא ממחר מן התורה ואם הוא אחר גירושי א' הוא כשר גמור לבא בקהל. הרי שלדעת הרמב"ם ז"ל וכל המעתיקים לשונו ז"ל יותר המכר הוא כשר לבא בקהל. גם לדעת בעלי החדושים כן כי' בפי' ולא הסכימה דעתם לדעת הרי"ז ז"ל ונעמוס לקוח מהירושלמי. הר"ן כ' בפרק הזורק גט על ההיא דקאמר רב אז דברי ר"מ וכו' ח"ל אז דברי ר"מ שאמ' שמו' רבו דקבי' ליה דיש ממחר ומחייבי לאחין וכיון שכן הולך מן הסכי ממחר מן הדין ומן הא' מדרבנן והשריכוה גבו מן הב' כדי שיהא בכה מן הראשון ממחר וכו' ע"כ הא קמן דלא יכלי רבנן למימר דבכה מן הראשון ממחר אלא כשלריכי גבו מן הסכי ואם כן כשהגרש' מן הראשון אין בכה מן הסכי ממחר כלל אפילו מדרבנן כיון דאי אפשר לומר שהגרש פעם אחרת והוא הדין בכהן דידן. ויותר מפורש כתבו בעל ספר נמקי יוסף שכתב רש"ם רבה עלה דההיא דאמרו בגמ' ראשי דעבדא איסורא קנסוה רבנן וכו' כתב ח"ל ונעשה קנס זה כדי לענן אותה שלא תכשל בלא גט. אי נמי כדפי' גירושלמי והוא הנכון דמב' לריכה גט כדי לבדר איסור של ראשון כלומר שעשין קיום לקידושי שני כדי לאוסרה על הראשון ולעשות ממנו הולד ממחר קודם גירושי שני וכדהכן וסולד ממחר מה ומה עד כאן. ואם כן לפי זה אין בכה מהב' ממחר מדרבנן אחר שהגרשה מהראשון כיון דאי אפשר לומר שהגרש פעם אחרת. ולא יעלה על לב ח"ו לומר שדעתי היא להביא ראיה ברבר כנגד רבינו ילחק ז"ל שכתבתי לעשל' אף דלכאורה כרא' מה הלשון שהוא שות' דבריו דאפשר ליפשבו לדעתו ז"ל ולומר דדוקא מן הסכי הלריכה גט כדי לעשות בכה מהראשון ממחר משום דמעולם היתה אשתו של ג' ולעולם היתה אשתו של ראשון ואם כן אין אפשר לומר בכה מן הא' יהא ממחר אם לא נאמר דלריכה גט מן הסכי: אמנם מן הסכי אפשר לומר כ' דבכה ממחר אף על גב דלא נאמר דלריכה גט מן הסכי: אמנם לא היתה אשתו של הב' ולעולם היתה אשתו של ראשון זה אי אפשר לי לומר לדעת רש"י ז"ל והוא בנוי על מה שפירש לעשל' לשונו כי לפי הפירוש האחר בוד אי שיהשלמי הוא כנגדו ז"ל. וגם זה רא' לעה שפי' בלשונו ז"ל. כלל הדברי' לדעת כל הפוסקים שכתבתי יותר המכר הוא כשר לבא בקהל ועם היות דלדעת הרי"ש ז"ל נראה שאינו כן כבר חלק בזה החכם כמהר"ר ברוך יל' וכתן נעשה לשנה ונראין דבריו. ואף אם יחלק חולק כנגד אותו החלוק כל' דכיין דהאיסור הזה הוא מדרבנן שראוי לו לחפוש דרך הרבים הלא הם כל הפוסקים שכתבתי אלבד כי גם כל הטאר לא נמלא אי בהם שיעתיק הדין שכתב הרי"ש ז"ל לפסק הדין כנראה שלא הסכים דעתם לדעת הרי"ש ז"ל ואפי' הרא"ש ז"ל שהעתיק לשון הרי"ש בתוספות ובפסקיו לא כתבו כנראה שחזר בו לענין הדין ואם כן ראוי לסקל על יותר המכר ולהחיות כלם לבא בקהל לא להחמיר עליו כדעת הרי"ש ז"ל ובפרט דהוי חומרא דאתי לידי קולא שהרי אחה מבטלו מפריה ורביה ולכן מעטים כל הראוי' לעשלה דעתי הקלרה מסכמי' עם החכמים הגלמי' שאורו שאר ליותר המכר לבא בקהל וי"ל אלדים אמת ידריכו בדרך האמת. קטון הלומדים החוכים לפני מסכן התורה קביב:

לוי בכמה"ר **יעקב** ן' חביב זלה"ה

כשיהי' לא' מוחרם לו בר כידוי אפילו על תנאי כשיתקיים התנאי אינו מוחר ומילא אלא לריך שיתירו לו:

מג **ראיתי** אנשים חכמים ומחכמי הדור שאומרים שאם כבר בא דין לאיש אחד על דבר עבירה או אי זו סבה אחרת שהתיה ושמו זמן לבדיו כי אין לריך התרה אותו הכדוי אלא שהוא מוחר מעצמו בהשלום הזמן. וגם פה יהשלם ע"ה הוב"ב אינע לכו הלכה למעשה שבזכו כדוי על יהודי אחד וכתבנו עליו בזה הלשון בזכו על פלוני שיבב בכדוי מכאן ועד יום הסבה ויבא ויבקש מהילה מהשם יתברך ומחוולתו וקלת מחכמי העיר הזאת יו' אמרו שכיון שכשלם הזמן שקבענו ועכ' מה שבזכו עליו שלא שיבו לריכין להתיר לו כדוי ולדעתי כי' שאינו כן אלא שגם הוא לריך להתיר לו כדוי בקוף ולקיום דעתי אחכמלה לאחי בקולמוסי ועתי לרגל דברי כל הפוסקים ז"ל ובראשם הרמב"ם ז"ל כי הוא הרב בעלכות הזה ואומר

ראיה חזקה יש לנו מכלל דברי הרמב"ם ז"ל שלריך התרה אחי' כדוי לזמן בעת שדקדק פ"ו ופ"ז מהלכות תלמוד תורה כי שם הביא דיני הכדוי וכתב על כל דבר ודבר מהיירן לו הכדוי ברי' שלעולם לריך אחר הכדוי ואיכל מוחר מעלמו • בפ"ו כתב ואם מהיירן לאותו וכו' ואם היה החכם אי אין מהיירן לאותו וכו' עוד כתב מדבר שבדאתו בשבילו ויתירו לו ובזה הלשון כתב פעמים מספר באותם הב' פרקי' ואם היה כותן הדין שיש זמן אין לריך אחר ה"ל לרב לזוכרו ולהודיענו לאותו שחוזש • עוד יתחזק זה הטעם כשכראה העתרים ואדבנא דבריה שאומר הרב שמכדין עליהם שיש מהם הרבה שבעני נזר הכדוי עליו קובעי' לו זמן עד שיעשה כך והם הו' וחז' ויחמ' ורבות אחרות ובפ"ז אומר כילד הוא הכדוי וכו' וכילד (מהיירן הכדוי וכו' כילד) מהיירן הכדוי אי אי החרים • אומר וכו' והשכל מחייב שכמו שהדרך שכאן בנזר הכדוי הוא אחר לכל כ"ד דברים • גם דרך ההיתר אחר לכלם שאם לא כן היה ראוי שיפר' שבאותם שקבעו להם זמן עד שיסיר הכתב ויקי' שאין לריך להתיר הכדוי בהם הרי מכלל דברי הרמב"ם ז"ל דאיה לקיום דברי בעת שקילה ולא פירש •

עוד יש לי ראיה מלשונו ז"ל בעת שכתב כדוי על תנאי אפילו על פי עלמו לריך הפרה ע"כ. ובודאי כיון שהרב לא פי' דבר באופן התנאי אי הזה שדעתו היא שלא כדעת ר"ת ז"ל שכתב דדוקא בתנאי שלא היה ספק ביד המנודה עצמו לקיימו כגון הבעת יהודה ליוסף (ל"ל לבנימין) מי לפני יעקב כי זה לא היה בידו לקיימו משום אריה וגנבי אבל בתנאי שיכול לקיימו אינו לריך הפרה הכדוי שהיה על אותו התנאי • כך כ' ר"ת ז"ל בכתובות פ' עליאת הפשה ובמקומות מכות פ' אלו הן הנולין (דף י"א) והמתיקר-כרא"ש פ' אלו מגלחין (דף י') ובודאי שדעת הרמב"ם ז"ל אינו כן כיון שלא פי' אלא שבכל תנאי שבעולם כדוי אינו לריך ואפילו שבידו לקיים התנאי וקיימו שאם לא קיימו פטרתי ואם כן כל שכן בתי שבתנדה על ידי בית דין ומל עליו שכדוי זמן מה שלריך להפירו בקוף הזמן • אמנם מה היא הסבה שכדוי על תנאי לריך הפרה אפילו כשבתקיים התנאי ומה אילוף יש בין שבועה על תנאי לכדוי על תנאי פירושו הרמב"ם בתשובה שבאלו אמנו על הדבר ח"ל והספר' שבין נדוי לנדר נראה לי הדבר ברור שהנדר אין חל האיסור עליו וכו' עד וכבר עשה מה שבשבע לעשות כאשר תעלה כל התשובה כתובה לפנים. הרי מעם לשבע לדין נדוי על תנאי ומשם נלמוד כל שכן לפי שבתנדה על ידי בית דין לזמן שלריך התרה בקוף כמבכר לדעת הרמב"ם ז"ל.

גם הרא"ש ז"ל לא הביא להרמב"ם זה הדין של נדוי עבל תנאי ולא פי' דבר כנראה שלדעתו ז"ל בכל תנאי שבעולם עבבר ואם כן גם לדעתו ז"ל נלמוד מדוש דכל שכן לפי שבתנדה לזמן שלריך החר בקוף הזמן עם היות שכפי האמת אינו לריך לדיוקא נלמוד הדין שבזכר לדעת הרא"ש ז"ל כי בדברי הבעתו להרמב"ם ז"ל שבאולר בלר היבר וזה שעל מה שכתב הרמב"ם פ"ז הל' ח"ת בכמה מתיירין הכדוי וכו' כתב ז"ל ח"ל פ"א אינו כן וכו' ואפשר כל זה בשילוי להתירו תוך זמן הנדוי אבל בשיעורים הזמן כל ג' לו יחיד מוחמה וכו' עכ"ל • הרי כתב מפו' דבאשלום הזמן לרי' החרה אף על גב דלא אמירא כמו בתוך הזמן ואין לומר דהחתרה הזאת דהלריך הרא"ש ז"ל בקוף זמן הנדוי היא לפי שעמד בנדוי כל הזמן ובקוף לא חזר מלשעו דהדין הוא דמתירי' לו ובלבד שיבא לב"ד לבקש החרה כאשר כתב הרא"ש ז"ל אבל מי שבתנדה לזמן ומזר מלשעו לא נלמוד מכאן שיהא לריך החרה בקוף הזמן. זה לי אפשר לאומרו ואין לעשה לחלק ביניהם שאם אתה אומר שבאשלום זמן הנדוי הרי הנדוי אחר מעלמו ואין לריך החרה כשבא מלשעו הרא"ש כשלא בא כיון שהנדוי לא היה כי אם לזמן הרי כשלם הזמן ולרעתך אין כאן נדוי ומהשע' שאתה זה דומה לפי שבתחייב מלקות ולקה בא"ד שאין עליו עונש אחר. אבל זה אינו כן שבבר כתב הרא"ש ז"ל בפירו' דבאשלום הזמן לריך החרה א"כ בכל נדוי שבעולם לריך החרה לדעתו ז"ל וכמו שבתאר אלאונו מעולם עם זה מה שבתבתי לעשלה דלא אלק כלל בנדוי על תנאי לריך הפרה בכל תנאי שיהיה • ואם כן כל שכן הכא כאשר בתאר •

הרי לדעת הרא"ש ז"ל שבכתוב לבבה גם כן לריך החרה הנדוי בשאלום הזמן:

גם כדעת הרמ"ג (בהל' אבות כ"ח פ' ר"מ) לריך החרה כדעתם ז"ל ומכח ההכרח שבכתב לעעלה שהרי גם הוא ז"ל הביא דין נדוי על תנאי לריך הפרה ולא אלק כלל כדע' רבינו שם אלא שאם כתב הדין דלריך החרה אם כן בגדון שלפניו לאשר בתאר • ואפילו לדעת רבי' שם ז"ל ובודאי כלי שבבתו דאלק ואמר דבשים אפק ביד שאנודה עצמו לקיים התנאי דאין לריך הפרה הנדוי נראה לענות דעתי דבנוסא כזה לריך החר' בהכרח ועם היות שבתבתי לעעלה בשם הרשב"א ז"ל דשעם נדוי על תנאי לריך הפרה הוא אמר' דאל שעונש על נעבו לעשות. וא"כ לדעת רבינו שם ז"ל דאונר דאין לריך החרה ה"מ גם בנדוי לזמן שאל העונש על נעבו יבאר דאין לריך החרה זה אינו כן אלא גם לדעתו זכרונו לברכה לריך החרה בהכרח. הא שהרשב"א ז"ל לבקש טעם לאותו הדין כתב כן על פי דעתו שאין אלוק בתנאי בין יכול לקיימו לאינו יכול לקיימו וכתב דאף על פי שיכול לקיימו אל עליו עונש הנדוי מעכשו • אבל דעת רבינו שם אינו כן אלא בתנאי שיכול לקיימו לא אל עליו עונש הנדוי מיד אלא הדבר חלוי ועומד שאם קיים התנאי הרי שנדוי בטל לגמרא ולא אל עליו כלל ואם לא קיימו אל עליו הנדוי מעתה שהיה יכול לקיים ולא קיים לכיון דבידו הוא מעתה הנדוי אינו יודעים בודאי שבדעתו לעשות הדבר ובודאי לא אל הנדוי כלל מעתה. אבל כשאין בידו לקיימו הרי נדה עלמו על הספק; ואל הנדוי מעתה. גם על תנאי ולפי' לריך החרה • זו היא סברת רבינו שם ז"ל ובשלא בשעתא ומיהא דאתי שנדוי אותו לזמן שכבר אל עליו עונש הנדוי אותו הזמן בהכרח לריך החרה לדעתו ז"ל כמו לבאר הפוסקים:

גם מדברי בעל הטורים (יו"ד סי' של"ד) כן נראה הן מכח דיוק שדקדקתי בהרמב"ם ז"ל שמעיד מזכיר שמתירים הנדוי ואם היה אומר שיש לי זה נדוי שאינו לריך החר ה"ל לאזכירו הן מתה שכתב בפירו' וזה לשונו וכשיגיע הזמן שמתירין לו אם ירלו וכו' הרי שכ' בפירוש שלריך החר כשיגיע הזמן ודבריו לקוחים מדברי הרא"ש ז"ל בפסקיו שכתבם בשם הרא"ש ז"ל ואין לומר בזה שלריך החר בקוף הזמן הוא משום שלא חזר בו אבל אם חזר בו אין לריך היתר שאם היה כן היה לו לפרש כן בפירוש ולומר וכשיגיע הזמן וכו' אף אם לא יחזור ואם חזר בו אין לריך אפילו היתר אבל כיון שלא כתב כן נראה דלשולם לריך היתר לדעתו ז"ל. גם כבר ביאלתי לעעלה בפי' בברכת הרא"ש ז"ל דאין בשם לאל' זה הסלוק בין חזר ללא חזר אלא שבשניהם לריך החר לו שבשניהם אין לריך ובהשע' שבתבתי וא"כ זכיתי לדין לדעת כל אלו הפוסקים •

גם על הגמ' יש הכרח לקיום דברי ע"פ גרסת הר"ף (ר"פ אלו מגלחין ובתלמוד דף מ"ז) בתנאי דקאמר ההוא בשבת דאיתמקר בדר מוניה ובו' אמר אביי היכי לעביד ואמרי ליה לא מיילא שבתבא עליה כי יום לא נאמרי ליה קא נמו דבנן לאפטורי וכו' זו היא גרסת הרי"ף ז"ל ופירשה המפרש ח"ל קא נמו דבנן לאפטורי לבת לדרכם ואם יבאו חוב לא מוכל להתירו ע"כ ואם אמת הדבר שבתחלום זמן הנדוי אמין לריך אחר מה בכך שילבו • גם שבמעשה אמר בפי' חוב לא מוכל להתירו ואחת דאיה אחקה בלעולם לריך אחר הנדוי בשבילו זמן ואפילו אחזר בו הנדוי כדאבא • ואף שגרסת רש"י ז"ל היא אחרת ובל אותה שגרסת

שאלות ותשובות רבי לוי אבן חביב

לא אפשר לנטוה הדין הנזי כמנהגא לעניי. עם כל זה יש לי לדיין שמקום אחר שדעתו אכזרו לגרכם ג"כ סיים שלריך אחר הגדוי נמוף . חם מסוה ז"ל נקוטה סיל שהגיאלו אם נגמרל מאחר שנלמוחין על יהודה היו מנולגלין . כתב חם לנוטו ומתגלגלין נאלרך מפני שהיה את עלמו נגרגנו של נגיחן שנאמר ומפלחתי לך כל כל איביה לעה"ב ומהכלת נמקל לן נמכות הדוי חכם אפילו על מנלי הוא נא עד כאן לנוטו . ועם היות לא כתב סרג ז"ל כנגלה דבר מדם כי אם לי חנגי עם כל זה נלאה לי כי דבר נחול הודיענו והוא דלדעתו ז"ל אין שלוק נחנלי כלל כמו שנם נמקום המאמר עלמו נמכות לא אלק כלל נחנלי וזה שלא כדעת רגינו אם והקנה נבאן היא אפני שהיה הדוי מכם ואף אל פי שקיים אותו לריך אחלה ואיכ כל מכן נמדוי ב"ד על דבר עניילה אף על פי שיהיה נזמן שלריך אחר נמוף הזמן . אחי דגם לדעת רש"י הדין שכחנתי הוא דין אחת . וכפי שנע אמונאל לאוי היה להפסיק אדבור ודי נמה שכחנתי . אבל לא אחקלרה דעתי עדיין עד אחר אביא אמונת הראב"ע ז"ל יען כי אמולק הגיא אמנה לאיה לקיום שבלתו ונדעתי אלא היא המאנגת הנ דבריו ומקיים את דברי נכל . גם אביא אחר כך לי המדכי שהלאתי נמכות פרק אלו הן שגולין ואזכיר פי' לחלמידים נאופן שגם הוא יקיים דברי כפי אמונה . חם לי הנאלה ומנונה הראב"ע ז"ל פי' רע"ז עליה :

שאלה חרם שמחריטין הקהל אם הוא לרי' שפרה מעשה נדוי על חכלי לריך הפרה לפי שלא לאיכו ולא שמעכו מקום שכחנו להתירו והודיענו אם יש טעם בדבר מה הפרש יש בין נדוי לשבועה שלא אליכו שבועה על חכלי שחחא לריכה הפרה ואם איכו אלא מעי' קמך דיהודה .

תשובה כדר ושבועה וכזיהות אין לריך שאלה בחכלי בין שלא בחכלי אלא מוחר מיד אחר קיום שעכין חדע לך שהרי שכיכו כדרים ריש פ' (קונס יין) קונס יין שאני טועם היום איכו אחור אלא עד שהחאך ואמריכן עלה בגמרא אמר רבי ירמיה בר אבא לכשחחאך לריך שאלה לחחכם מאי טעמא אמר רבי יוסף גזירה משום יום אחד אלמא בכל המחכיחא דהייכו שבת זו ושבת זו אין לריך שאלה כלל בקוף הזמן אלא בהיום ומשום גזירה . אבל מה שהחריטו לבור יש בו אחור קוף והוא שכאחר בחכין וכל שכאחר בחכין לריך מכין אחר להתירו ולא משום הסיא דיהודה אחיכא לה אלא משום שכאחר בחכין כדאיחא פ"ק דבילה אמר רב יהודה אמר רב יוסף אף מחקנת רבן יוחנן בן זכאי ואילך בילה אסורה מ"מ הוי דבר שבחכין וכל דבר שבחכין לריך מכין אחר להתירו אמר רב יוסף מכא אמינא לה דחכיא לך אמר להם וכו' כדאיחא התם אבל מעמו של רש"י כתבו הסוספות שנזירה הלבוריה הלבוריה בחרים עד זמן ידוע לכשיובלם הזמן אין לריך להתירו דלא גרע מכודר עד זמן דכשבא הזמן אין לרי' להחיר ושהפרש שבין נדוי לכדר כראיה לי הדבר בדור שכדר אין אל אחיקור עליו אלא על אחאן כדאיחא פרק קמא דכדרים כדר דאחר חפליו עליו והכדוי הוא דבר שאל בגופו . וכן החרם . לפי שהכדוי והחרם הם מוכש"י אליס עליו עד שיעשה דבר פלוני כיהודה שכדם עלמו אם לא יביאנו ולפי' הכדוי שהוא עליו לריך להתירו ולבלבו כיון שאל אבל אכדר והשבועה אין כן שאין כאן דבר של עוכש אלא שחייב עלמו בשבועה לעשות כן וכבר עשה מה שבשבע לעשות . וכדברי רש"י כראיה אם קבעו זמן אפילו בחרמות ונדויין . אין לריך להתירו ואוך הזמן אם יכביאו להתירו הרי זה מוחר כהסיא דאמריכן כל הנודר ע"ד בעלה היא נודרת וכן דעת הקהל מתחלה אלא אם כן החנו אלא להתיר . ולשון החתי יאמר שליא לבור הסכמת הקהל להתיר ומוחר הוא עד כאן לשונו . המולק עלי חמש כולל לשון הרשב"א שכחב אם קבעו זמן אפי' בחרמו' ונדוי' אין לריך להתירו ולדעתו אפילו כשגזרו נדוי על איזה איש ונודאי כי זה פי' בעל ואין לו סוף כלל ופי' הלשון הוא מבואר ויגיד עליו מה שכחב למעלה הרשב"א בשם רש"י ז"ל ולא הייתי לריך להאריך בו .

האמנם לחזוק הדברים ובזיאורם גם כי החשובה לריכה בחור ראיתי לזכור פירושם . המולל שאל מהרשב"א שני דברים הראשון הוא עקרי ולעכין דין כולל והשני כמשך לבב כמבקש עשה לדבר פרטי . הראשון הוא אם החרם שמחריטין הקהל לריך הפרה מהעשה שכחב וכפי הכראה אף על פי שאאל שאם כוכחו על הסכמות שמחקיים הקהל שנחרים שלא לעשות דבר פלוני עד זמן דרך משל אבה לו שכחים ואומרי' שכל מי שיעבור ויעש' אותו הדבר בחוך אותו הזמן שיהיה בחרם ושאל אם אחר עבור אותו הזמן הקבוע בהם לריכי' החרם וביאור שמדבר בהסכמות שיש בהן זמן הוא מוכרח מלשון המולל ומלשון הרשב"א ז"ל . מלשון המולל מהעשה שכחן מכדי על חכלי שאם היו בלא זמן אינו דומה כלל לנדוי על חכלי . אמנם אם הם לזמן הרי הם דומים בלד מה לנדוי על חכלי וכמו שאם לריך הפרה אף על פי שחחקיים החכלי כן בכאן לריך הפרה אף על פי שעבר זמן החרם והחסכמה . שכיה שאמר שלא ראיכו ולא שמעכו מקום כו' ואם ההסכמה היתה בלא זמן פשיטא שהדבר אסור לעולם ולריכה אחר . מלשון הרשב"א ז"ל הוא מוכרח גם כן שכחב אבל אבל מעמו של רש"י כחבו כו' ואם עד עחה היה מדבר בהסכמי שלא קבעו זמן מה לשון אבל הי"לל ואם קבעו זמן כחבו החוס' מעמו של רש"י וכו' ונלבד שמה שכחב למעלה דכל שכאחר בחכין לריך מכין אחר להתירו אין אנו לריכין לאותו הטעם אם ההסכמה היתה בלי זמן . גם אפשר לפי' שההסכמה היתה בלי זמן אבל הקבו מה פרטיה כמלאת אז באותו הזמן וכתבעלה אותה הסבה ועל פי זה אפשר לישב לשון המולל והמעיב . ופי' אבל הוא בערך מה שכחב בשמוך שכל דבר שבחכין שלריך מכין אחר להתירו וכולל אפילו בדבר שיש בו זמן . לזה שמך לו ויד אבל מעמו כו' אי מצ' אלו הפי' יבדוק הבורר לעלמו גם שיהיה כאי' עונים . ומה שכחבתי שכוכת המולל היא על הסכמות שבחרי' שלבור שלא לעשות מלשון החשובה וכמו שיחבאר בע"י אפשר הוא וכוון הדבר חמו הדין הראשון שמאל המולל

עוד שאל עמנו אבן עשה כדין נדוי על חכלי שלריך הפרה וחזק שאלבו בספרו שם שפרי ניאו לבעובות ולפי זה עם שכחב המולל והודיענו אם יש טעם בדבר ר"ל בדבר נדוי על חכלי שלריך הפרה עם היות אמר אלא הנין כן אלא מרובה לעבר אם יש טעם למה שנחנו שלא לחמיר המרם ולענינות דעמי שלי אפשר לרוא כן רק הכרמיות בנעון כדבריו ולא חזיכר מהם כי אם אחד ומה שכחב אחר כך ואם אינו אלא מעשה בעוך וכו' ר"ל מודיעכו אם יש טעם או אם אין טעם כלל אלא שהוא מעשה בעוך זה פי' דברי המולל . ולפי' דברי הרשב"א ז"ל לאיתי להמיר לשעות מה שלי לי בלעון והוא שבלאה שעם שכחב ז"ל דמרמי בנור יש בהם איסור מעשה דבר שנאסר בעבין ולא יעשום הסיא דיהודה דלא אם כלל כדין נדוי על חכלי שלריך הפרה . ואיך אם כן נחן טעם יפה לעמה לאותו הדין וחזקו . ואם נאמר שדעתו הוא שדוקא בשאלי לבור אין לריך הפרה כשהם בחכלי ובא בנדוי יפיד הוא לייה לרב בחת טעם לזה כיון שעליו היה עקר שאלת המולל . עוד יש העלה שכיה בלשונו בעמה מה הכין והיא אמה שבחי מה שכחב זכרונו בברכה בעשה נדוי על חכלי שלריך הפרה נלאה שדעתו הוא שבכל חכלי שנעולם לריך הסרה הנדוי אע"פ שיתקיים הנחלי וא"כ אף על פי שיהיה הנדוי לאין לריך הסרה עכ הנדוי בעלמו אפילו כתוך הזמן ואם הוסר לאיזו בבר שהיה עשיה שהוא עוכר לאחר הזמן ואין פסק וכתב וכדברי רש"י נלאה אמה קבעו זמן אין לריך כתיבה . ואין לומר שבעה שכתב וכדברי רש"י נלאה עמזר בו עכל מה שאמר לעעלה ואפי' מעשה שבמן כי אי אפשר לו נחוור מעשה ההוא אם לא שיחוור גם כן מדין נדוי על חכלי לריך הפרה וזה אי אפשר כי דין נדוי עב חכלי שלריך הפרה הוא עוכבים נדברי הבר בכן אפשר לי לומר כי אפילו לדעת הרשב"א ז"ל אמינו שמלק בחכלי אפילו בחכלי שנידו לקיים בו עניו העוכם ולריך הפרה זהו נדוי שהוא לעשות דוחיא דהוא דיהודה שנחכיה אם לא יעשה אבל בנדוי שמקבל עניו שלא לעשות לוכי לומר שיהא בנדוי אם יעבה אפילו כדעתו ז"ל לא אל אליו העוכם כלל ואין לריך הפרה אם קיים כי גם קבל עניו לעשות כשנאמר שאל עניו העוכם עד שיעשה וזה נלאה כוכם הרשב"א נמה שדייק לשיב בשואל והמחיל נדר ושבועה וכו' גם נמ"ש בין בחכלי וכו' אבל אבר מה שפסקינו לבור וכו' כלומר עם היות שהיא הסכמה שלא לעשות ואסרו לעשות דבר שמזה הבר אין לריך הפרה כיון שנקקיים ולא שייך הבא הסיא דיהודה הנדוי על חכלי שלריך הפרה עם כל זה אבר שנאסר בחכלי לריך הפרה ולפי שסיים עונן שכל הסכמת הלבור לריכה הפרה אפילו שהיה לזמן עכשיו דבר שבעניין לזה קבר אין מיד ואמי אבל נעשה בו רש"י כתבו וכו' דלא בעא מעודר וכו' . ועלון שבלמה תשובת הרשלמה הרלבוני כפי אחר אלא הרב כחוב בספרים . ואחר כך בא להביא בשאלה הבנית שבעבכם אבב ואמר והרפרם כו' והבעבר אחר בהוליא בכב הדין לדעתו בשאלה הרלבוניה כי הוא הבקר שבאו . אבר בשאל אבו .

גם כתב אותו מהטעם שאמר הרשפי' וכו' קונס שכחב וכדברי רש"י נלאה וכו' לפי שהוא מקומר לבעין שכחב בשמוך דלא בעא מעודר עד זמן בנלאה הבבר והחסכמי נחרם לו בנדוי אם לבעין הדין זה אינו כן כי בנדוי לו חרם אפילו על חכלי שלריך הפרה אם אינו בנדוי אם אינו לריך הפרה אפילו על חכלי שלריך הפרה אם אינו בנדוי אם אינו לריך הפרה אם אינו בנדוי אם אינו לריך הפרה אם אינו בנדוי אם אינו ל

הי"ל ומרמים מסרבים מפרשין פ"ל לאמלא מקום שפתחו של זה לינו פתחו של זה וכו' יעמיין שם וכ"ש המסבר דסרבנ"ל פלל מרכותיו סוף בעיון מרל"ז :

ועכ"ת סדרך ג"כ דברי הפרדכי ז"ל סכ' בתכוף(ע' אלו הן סנולין)הם מנולות ואין מכסם פמילה לדברי כלל ה"ל שם מדי ומפילו על מגלי לריך הסרם דוקא פסחמי בדבר מלין ביהו לקיים כגון תפלי דיסודה מסחבה על לריך הסרם ובירי מבל לא מל עוכם סבדוי בדבר מבירו לקיים וקיים ל"ל הסרם מסרי מעשים בכל יום מלנוד מנדין ומעריתים על מגלי ולינם מפירי מלמר מנמקיים המכלי ובדוי וסרם מינסן עד זמן כיון מעבר סזמן הרי מעלמו מופר ומותר וכן מסמע הסיל דפרי מליתם הפסם וכו' ע"כ . מ"ם מלנוד מנדין ומסרימי כ"ל מנחרים הסכמות בכם הרם ובירי מבל לא מל עוכם סבדוי כלל כיון מנמקיים המכלי ובידו לקיימו . גם מ"ם ובדוי וסרם מינסן עד זמן וכו' סוף מזה הסופן בעלמו מנמכות בסרם עד זמן מה ומלו מין לריכין הסרם כיון מלא מל עוכם סבדוי כלל אבל מי מנחרים ומל עליו סבדוי לריך הסרם . וכן דקדק בלשונו מכתב וסרם ובדוי מסמן עד זמן וכו' ולא כתב ומי סבדו מותו לזמן כיר' מעבר כו' הרי מם כן מתקיימו דברי לדעת הכל . ועוד מעידה לי ב' עדים מסרים מחנכות ובני וסם מפקי הסופות ומג"הה מביג הערדכי ומערמי מפקי הסופות כי לא נמלאו הסופו' אלא כי מותם מפקי' לינם מהסופו' מנדפום ה"ל יכולי' לסמיר עמם מלמר לי יום הם ל הסרם עמם ומינך ע"כ הרי דקדקו מלריך הסרם מו נזמנם מו קוים ומנה . וכבר נתמי מל לבי נעיין בלי זה מקום דקדקו כן הסופות בנמ"ל ומיסבר מעלה בידי מבל לא רמיתי מלריך : הסנהה בעבדכי הוא אם מכתוב מם פ' הסכר מדבו מתינתא מי מנקנו לסמיר סבדוי

יאמר כך פלו' לימיב מעמא וקבל דיניס דמוריתא ודינא דרבנן הסמא מרי ומביק ניס מ"ד לעמה מלמתי כדבלך הוא יפרי ויסנוק ליס אמן ? נוסם זה הלסון מורם מנכל נדוי מנעולם לריך לומר כן . ומי יעמל עוכינו ויסיר עיכינו בעמור תורתו אמן :

נאם הנעיר לוי בכמה"ר יעקב ן' חביב זלה"ה :

קבלת עדות על הייחוד עם גרושתו ולא הוה בים ממשות *

אל **במותב** תלמא כחדא הרבא כשבא לפניהו יוסף מימי ואמר לנו שהוא היה בשוי אשה שמה ב"י"ן ו"כידא בת דון יעקב לי שאלודים וגרשה אחר כך בשביל קטנה ואחר שגרשה כתיבד עמה בפני עדים ואם כן הרי היא חתמתי * ושיא הביבה שהאמת היא שביוש שני כך וכך ימים לחד' שלוני היא היתה בביתה מהעבקה בלרבי שבא עם אמה וילדה אמה לאחר ואז בא יוסף מימי בעלה הנ' שהיה מקוד' ואחיו יהושע מי"מי וינשו לפתח ביתה ודחף יהושע מי"מי לאחיו יוסף מי"מי לתוך הבית ובשבא הדחיפ' כפל יוסף הנזכר על פניו בתוך הבית וקודם שקם על רגליו לעקה היא ומיד באתה אמה ומכים אחרים והוליאו ליוסף הנזכר מהבית בחזקה ע"כ אלו הם דבריה שאמרה לבופר שלאחו אל ביתה והכאו הב"ד שמעבו דבריהם ובזבו על יוסף הנזכר נחבית הערדים שים לו ובמותב תלמא בחדא בחדא העידו בפניהו חבו תורף עדותם *

העיד דון שמואל גוטקי עד שהביא יוסף הנ' אחרי שהתריעו בו בכל הרחוב להתרות וגם כשבא ואמר שהאמת היא שביוש שני כך וכך ימים לחדש פלו' לעת מכתה ערב בקרוב אמר יוסף הנ' לזה העד שיבא עמו לראות איך הוא היה מתיחד עם גרושתו כדי שיוכל להעיד אחר כך * וזה העד היה מקרב ללכת עמו כי היה חושש לקטנה ועם כל זה הלך עמו להפלרת יוסף מי"מי הנזכר וכשבכנס בחלר שהיא היתה יושבת בו עמד זה העד קרוב לשער החלר ורא' שבכנס יוסף מימי' בבית חמיו שהיה מקודם דון יעקב די שאלודים וסגר הדלת אחריו עיד כשבכנס ותכף ומיד הלך זה העד מהחלר ולא רחה ייחר בדבר הזה * נשאל זה העד אם ידע מי היה בבית כשבכנס יוסף מי"מי הנזכר ומשר הדלת אם היה לשם שום אדם או לא והשיב כי לא ידע בזה דבר כי הוא היה קרוב לשער החלר רחוק מהבית כשבכנס יוסף מי"מי הנזכר ולא ידע אחר ויה בבית * נשאל אם ידע כמה זמן שב בתוך הבית יוסף מי"מי הנזכר ומשר אלא ידע כי מיד שבכנס בבית וסגר הדלת אחריו הלך זה העד לדרכו כנזכר *

העיד מאיר ן' שאל עד שהביא יוסף הנזכר אחרי שהתריעו בו כנזכר ואמר שהאמת היא שביוש שני הנזכר לעבלה בהיותו בב"ה של ק"ק ערן חיים ומחנך לדקה לעבייס שמע קול לעקה בחלר ולא לחוץ וירא ליוסף מימי הנזכר בפתח שער הבית של דון יעקב די שאלודים כל גופו היה בתוך הבית ורוחו עדיו בהיה חוץ ומשתתה כי אשה דון יעקב די שאלודים הנזכר חמותו שהיה מקוד' היתה הופשקת בזרוע ובחזקה להוליאו מהבית והוליאתו * נשאל אם רחה או ידע מי"מי הנזכר היה בתוך הבית בהיות הדלת סגור והשיב כי לא רחה אותו בתוך הבית כלל אלא במלא הנזכר לעבלה רולה לומר בפתח השער * וגם לא רחה ולא ידע שנכנס הדלת *

העיד יוסף מאיר ליו שמש ק"ק ערן חיים עד שהביא יוסף הנ' אחר שהתריעו בו כנזכר ואמר שהאמת היא שביוש ו' הנזכר לעבלה בהיות זה העד בחבר הנזכר ראה ליוסף הנזכר ויהושע אחיו הנזכר שבאו לחלר ובגם יהושע הנזכר בפתח הבית של דון יעקב די שאלודים הנזכר לראות וכדומה לזה העד שכנס לראות אם היה שום אדם בבית ולא לקח יהושע הנזכר לאחיו יוסף הנזכר ודחפו לתוך הבית וסגר הדלת אחריו * ותיכף ומיד שראה העד הזה זה הדבר קרא בשם דון יעקב די שאלודים הנזכר שהיתה בחלר ואמר לה שתכך לבית כי יוסף מימי' חתנה שהיה מקודם היה בבית עם בתה ומיד הלכה היא לבית והוליא' ליוסף הנזכר מהבית בחזקה בשאל כמה שיעור מהזמן יש בתוך הבית יוסף מי"מי הנזכר קודם שהוליאתו אשה דון יעקב די שאלודים הנזכר והשיב כי לדעתו היה שיעור מהלך כ' פקיעות בנוכיות על שרוב בהלך בינוני חם שיער אבל רואה המקום שהיתה יושבת בו בחלר אשה דון יעקב די שאלודים מהבית כשהוא אמר אליה שתלך לבית כנזכר ומיד הלכה עד כאן העדות הנ"ל :

ונשאל יוסף מי"מי הנזכר מהב"ד אם יש לו עדים יותר והשיב שאין לו ובלא רחה אחד אחר בחלר (בעד) הנזכר שיוכל להעיד בדבר גם לראות דמלתא

פשל כל העדים שיעלאו יותר *

אלנור הרי הוא כהלכה בודאי * ואם כן כ"ש בראוי לבטול בשרמי לנור שאין לריכי הסרם מעשם מדי על מגלי כיון שנמקיימו ובודאי כפי אמתם לא מל עוכם הבודי אבל בנוסחו שלפניכו שנמכרם בעומל מל דבר מעידים ומל עוכם הבודי בודאי לריך הסרם לדעת הכל :

ועכ"ת סדרך ג"כ דברי הפרדכי ז"ל סכ' בתכוף(ע' אלו הן סנולין)הם מנולות ואין מכסם פמילה לדברי כלל ה"ל שם מדי ומפילו על מגלי לריך הסרם דוקא פסחמי בדבר מלין ביהו לקיים כגון תפלי דיסודה מסחבה על לריך הסרם ובירי מבל לא מל עוכם הבודי בדבר מבירו לקיים וקיים ל"ל הסרם מסרי מעשים בכל יום מלנוד מנדין ומעריתים על מגלי ולינם מפירי מלמר מנמקיים המכלי ובדוי וסרם מינסן עד זמן כיון מעבר סזמן הרי מעלמו מופר ומותר וכן מסמע הסיל דפרי מליתם הפסם וכו' ע"כ . מ"ם מלנוד מנדין ומסרימי כ"ל מנחרים הסכמות בכם הרם ובירי מבל לא מל עוכם הבודי כלל כיון שנמקיים המכלי ובידו לקיימו . גם מ"ם ובדוי וסרם מינסן עד זמן וכו' סוף מזה הסופן בעלמו הסכמות בסרם עד זמן מה ומלו מין לריכין הסרם כיון מלא מל עוכם הבודי כלל אבל מי מנחרים ומל עליו הבודי לריך הסרם . וכן דקדק בלשונו מכתב וסרם ובדוי מסמן עד זמן וכו' ולא כתב ומי הבודי מותו לזמן כיר' מעבר כו' הרי מם כן מתקיימו דברי לדעת הכל . ועוד מעידה לי ב' עדים מסרים מחנכות ובני וסם מפקי הסופות ומג"הה מביג הערדכי ומערמי מפקי הסופות כי לא נמלאו הסופו' אלא כי מותם מפקי' לינם מהסופו' מנדפום ה"ל יכולי' לסמיר עמם מלמר לי יום הם ל הסרם עמם ומינך ע"כ הרי דקדקו מלריך הסרם מו נזמנם מו קוים ומנה . וכבר נתמי מל לבי נעיין בלי זה מקום דקדקו כן הסופות בנמ"ל ומיסבר מעלה בידי מבל לא רמיתי מלריך : הסנהה בעבדכי הוא אם מכתוב מם פ' הסכר מדבו מתינתא מי מנקנו לסמיר הבודי

יאמר כך פלו' לימיב מעמא וקבל דיניס דמוריתא ודינא דרבנן הסמא מרי ומביק ניס מ"ד לעמה מלמתי כדבלך הוא יפרי ויסנוק ליס אמן ? נוסם זה הלסון מורם מנכל נדוי מנעולם לריך לומר כן . ומי יעמל עוכינו ויסיר עיכינו בעמור תורתו אמן :

נאם הנעיר לוי בכמה"ר יעקב ן' חביב זלה"ה :

קבלת עדות על הייחוד עם גרושתו ולא הוה בים ממשות *

אל **במותב** תלמא כחדא הרבא כשבא לפניהו יוסף מימי ואמר לנו שהוא היה בשוי אשה שמה ב"י"ן ו"כידא בת דון יעקב לי שאלודים וגרשה אחר כך בשביל קטנה ואחר שגרשה כתיבד עמה בפני עדים ואם כן הרי היא חתמתי * ושיא הביבה שהאמת היא שביוש שני כך וכך ימים לחד' שלוני היא היתה בביתה מהעבקה בלרבי שבא עם אמה וילדה אמה לאחר ואז בא יוסף מימי בעלה הנ' שהיה מקוד' ואחיו יהושע מי"מי וינשו לפתח ביתה ודחף יהושע מי"מי לאחיו יוסף מי"מי לתוך הבית ובשבא הדחיפ' כפל יוסף הנזכר על פניו בתוך הבית וקודם שקם על רגליו לעקה היא ומיד באתה אמה ומכים אחרים והוליאו ליוסף הנזכר מהבית בחזקה ע"כ אלו הם דבריה שאמרה לבופר שלאחו אל ביתה והכאו הב"ד שמעבו דבריהם ובזבו על יוסף הנזכר נחבית הערדים שים לו ובמותב תלמא בחדא בחדא העידו בפניהו חבו תורף עדותם *

העיד דון שמואל גוטקי עד שהביא יוסף הנ' אחרי שהתריעו בו בכל הרחוב להתרות וגם כשבא ואמר שהאמת היא שביוש שני הנזכר לעבלה בהיותו בב"ה של ק"ק ערן חיים ומחנך לדקה לעבייס שמע קול לעקה בחלר ולא לחוץ וירא ליוסף מימי הנזכר בפתח שער הבית של דון יעקב די שאלודים כל גופו היה בתוך הבית ורוחו עדיו בהיה חוץ ומשתתה כי אשה דון יעקב די שאלודים הנזכר חמותו שהיה מקוד' היתה הופשקת בזרוע ובחזקה להוליאו מהבית והוליאתו * נשאל אם רחה או ידע מי"מי הנזכר היה בתוך הבית בהיות הדלת סגור והשיב כי לא רחה אותו בתוך הבית כלל אלא במלא הנזכר לעבלה רולה לומר בפתח השער * וגם לא רחה ולא ידע שנכנס הדלת *

העיד יוסף מאיר ליו שמש ק"ק ערן חיים עד שהביא יוסף הנ' אחר שהתריעו בו כנזכר ואמר שהאמת היא שביוש ו' הנזכר לעבלה בהיות זה העד בחבר הנזכר ראה ליוסף הנזכר ויהושע אחיו הנזכר שבאו לחלר ובגם יהושע הנזכר בפתח הבית של דון יעקב די שאלודים הנזכר לראות וכדומה לזה העד שכנס לראות אם היה שום אדם בבית ולא לקח יהושע הנזכר לאחיו יוסף הנזכר ודחפו לתוך הבית וסגר הדלת אחריו * ותיכף ומיד שראה העד הזה זה הדבר קרא בשם דון יעקב די שאלודים הנזכר שהיתה בחלר ואמר לה שתכך לבית כי יוסף מימי' חתנה שהיה מקוד' היה בבית עם בתה ומיד הלכה היא לבית והוליא' ליוסף הנזכר מהבית בחזקה בשאל כמה שיעור מהזמן יש בתוך הבית יוסף מי"מי הנזכר קודם שהוליאתו אשה דון יעקב די שאלודים הנזכר והשיב כי לדעתו היה שיעור מהלך כ' פקיעות בנוכיות על שרוב בהלך בינוני חם שיער אבל רואה המקום שהיתה יושבת בו בחלר אשה דון יעקב די שאלודים מהבית כשהוא אמר אליה שתלך לבית כנזכר ומיד הלכה עד כאן העדות הנ"ל :

ונשאל יוסף מי"מי הנזכר מהב"ד אם יש לו עדים יותר והשיב שאין לו ובלא רחה אחד אחר בחלר (בעד) הנזכר שיוכל להעיד בדבר גם לראות דמלתא

פשל כל העדים שיעלאו יותר *

ועתה על פי העדה העדים שאלה ראתה דשאמם הזאת עומדת בעומר ולכאן שמגרש אם אמתו ולכה עמו בפוכדקי בש"ל איכה לריכה ממנו גם אבי ובש"ל לריכים היעמו גם אבי ומקבו הרי"ף (פרי' הזורק) והרמב"ם (פרי' עמירי מס' גירושין) כשהם מהכיתין דבים הכל אבדי הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה וגמר ונעל לשם קידושי' וכן רוב הפוסקי' (עור אבן העזר סימן קמ"ח וקע"ב ועיין בסרי"ן פ' הזורק ובתשובו' הרא"ש כלל כ"ם דין י' ובפסקיו מילהי הזורק :) ועל פיה' רלוי לפסר' הדין ולהורו' אף על גב דאיכא מאן דפסק כאמורא אליבא דרבי יוחנן דאמ' דדוקא בראוה שכבעלה דבית שמאי אבל אשה אדם בעילתו בעילת זנות וכי' אבל אבי אין עושה אדם בעילתו בעילת זנות * מכל מקום לפי דברי הרי"ף והרמב"ם אשה הזאת מותרת לאין בבעל עידי ייחוד וזה כי מאיר ן' קהב אינו מעיד כלל על הייחוד גם יוסף מאמריליו ואף על פי שמעיד שבבכם בבית יוסף מימי הנזכר עם כל זה אין כאן אשם מעוס ייחוד כלל כיון שאין שיעור זמן ביאה שהו' כדי בלבות בילה ובגמעה דהו' שיעור עולמה בקומה כדאיתא פ"ק דקיו' (דף ד) ובתנהו הרמב"ם וכל הפוסקים . ואף אם נאמר דתחלת ביאה קונה כשבלה דעתו שהו' רולה לקנות בהעלאה ובך הוא האומר כאשר כתבו המע' בקידושין פ' קמא (דף י' ע"א) ובינמות פרק הבא על יבמתו כ"ה (והרמב"ם פ' שביאי מס' איסורי ביאה הל"ה פי' כ"ג) עם כל זה לריך שיעור הנזכר שהו' כדי בלבות בילה ובגמעה דהא בקומה בהעלאה בבד היא נאסרת על בעלה והיא מחייבי מיתה ב"ד בעדים והתראה כמבואר פרק הבא על יבמתו וכתבתו כל הפוסקים ועם כל זה יעבו חכמים שיעור שהיה כדי בלבות בילה ובגמעה * אם כן בהכרח בייחוד לריך בפחות זה השיעור כדי לחוש שבא ובעל לשם קידושין וכיון שבזמן שאמר יוסף מאמריליו אין כל כך שיעור בדאי אין כאן אשם ייחוד כלל * הרי שעדות יוסף מאמריליו אין בו ממש כדי לחוש בעבורו מעוס ייחוד כלל כל שכן עדות דון שמואל גוטקי שאין בו ממש כלל כיון שאינו מעיד כי אם על הכניסה בבית * אף מימי הנזכר ומיד הלך זה העד כדרכו ואשם ייחוד הוא מעוס אשם ביאה ולזה לריך השיעור הנזכר לעבלה אם כן כל זמן שלא יוכלו עדי' מעידים על השהייה כדי השיעור הנזכר אין כאן אשם ולא שבק בלל והרי הוא כאינו רואהו מדבר עמה על עבקי קדושיה ולא רלו שכאן לה קידושי' ואם כן בעמיד האשה בחזקה שהיא חזקה פנויה * וגם בקושה הדין הוא כך שלריך עדים שיעידו על הקהילה ועל שהייה כדי עומאה ואם לא בעמידבה בחזקתה שהיא חזקה בשהה הרי אמ' כאן אפי' עד א' מעיד על הייחוד הראוי לאשם בו אשם קידושין בל שכן שאין ג' עדים והדין פשוט פרק הנזכר שלריך ג' עדים ויותר עבורר בפ' מי שהחזו וכי אפילו אחד בשחרית ואח' בערבית אין מלערפין כי לריך שיעידו שניהם כאח' * וכן כתבו כל הפוסקים * עוד נראה פשוט דבנדון דידן שהיא היתה בביתה ובעלה שהיה מקודש ובכבם בבית בלי דעתה בלל אף אם יבא בבית עמה שיעור שלריך בנזכר ועל פי עדים עם כל זה אין אשם אשם ייחוד בלל אם היא תאמ' שלא בעלה ותהן אמתלאה לדבריה אמה שהתה כל כך שלא ילאה כגון שעבבה הוא באוכם ולא שביחה ללאה * וזה נראה מוכרח כיון שאשם ייחוד הוא מעוס שמא בעל וגמר ונעל לשם קידושין ואם כן דוקא בשבתיחדה עמו מדעתה דאז אמי' כיון שהיא מדעתה בתיחדה עמו ולבו גם בה איכא לספוקי שמא בא עליה וגמר ונעל לשם קידושין אבל אם הייחוד בתחלתו הוא שלא מדעתה כל שהתן אמתלאה לדבריה לפה לא יאמתה אמתה אמתה שלא בעבלה וכדומה ראיה לזה שכן מצי' בכל מקו' תולה בה הייחוד * בשביב מרע אומר לא התיחד וכו' בנדון דידן שלפניכו ולכה עמו בפוכדקי שכראה שלריך שיהיה היחוד מדעתה * ואז אמר כיון שמדעתה בתיחדה עמו הן הן עידי ייחוד הן הן עידי ביאה * וכראה לעניות דעתי כי בזה בדקדק המעכה בשהבירה הדין שלפניכו אמה שהיו בתחלת בנוסא של ולכה עמו בפוכדקי ולא אבר בפי' המגרש אם אשתו ובתיחדה עמו ועדיין לא ראיתי במפרשים דבר בזה * וכראה שבודיעכו חדוש על פי דרכו והוא אף שהאמת היא שלריך שהייחוד יהיה מדעתה עם כל זה אין לריך שהייחוד יהיה בלי בעה בלל שהיה אפשר לאשוב בן ולומר דדוקא אמרי' הן הן עידי ייחוד הן הן עידי ביאה בשבתיחדו בלי בעה בלל אבל בחופן הא' כא * לזה הודיעכו התנא אף שהייחוד שבתיחדה עמו היה להבירה בגון שלכה עמו בפוכדקי ואי אפשר לה לעשות בחופן אחר עם כל זה אמרינן הן הן עידי ייחוד הן הן עידי ביאה כיון שבתיחדה עמו מדעתה * בלל הדבר בנדון שלפניכו כיון שאין עדים מעידים על הייחוד שלריך שהוא שיעור זמן הנזכר גם אחלת הייחוד היה שלא לדעת האשה היא מותרת בעורה ואין שום אשם אבל אפי' ע"ד חומרא * יראינו דעתי הדברים פשוטים * ועם כל זה להיות דעתי קלרה ולרה לשבוב בה דהתירא אפי' בהלכתא ריחא בביעתא בבוחתא * כ"ם בדברים הקשים בגין וקידושין קדרתי דברי אלה הלרים והקלרים לפני החכמים המלמים מורי ורבותי מזקני הדור להשיב תשובה לשואל על פי קבראתם ועלי הטוף מלאתם * כאשר הנהנה אחיו תורתם ומתחמם באשם דת

למו שביב לוי ן' חביב :

אם יוכל אדם לבנות כנגד חלון של חבירו בר"ה בגין אדם והיה מעשה *

בנדון כה"ר משה ן' בירגה *

עד **הראיות** שהביא השואל לקיום דבריו אם אלו בלשונו עלמו גרסי' במקבת בתרא פ"ק השותפין שלו לעשות מחילה בחלר בוכן לה שכואל בחמלנו מקום שבהנו גויל בזית כפיסים לבינים בוכים הכל כמנהג המדינה ומי' ולאם אומר רבינו כפים בהולא ודפנא לא אלא דוקא במקום שבהנו כן כדאמרי' בגמרא הכל לאחרי מלי לאחרי אחרא דכתיבי בהולא ודפנא ומדלמרינ' לאשמועינן דבמקו' שבהנו בהולא ודפנא אחלינן בחר מבהנא שמעינן מינה דבמקום שאין אם מבהנ לא בני לבו בחבי הר' יוכה ז"ל * עוד ראיה שבית שבשאלה שבשאלה לחר"ם ז"ל(מ"ם ולי"ל הרא"ש והיא הסנהה ו' בלל ל"ם ומייתי לי' הטור סימן קכ"ד בחיא ומקי יוסף

יתקף פרי לא יתפור) ראובן חוליא בלעתה עלייתו לחון כו׳ ומיסו לפי שמלחך מבמע שמכהג בעיר לחוליא כל אדם זיין בזחעולאות ואין אדם יכול לעמות דאם לא כן סראשון היאך חוליא בלעתה עלייתו וכו׳ ומדבריו מובן בפי׳ שאם אינו מכהג לחוליא שלא יוליא וכו׳ והרמב״ם גם כן כשאלה שאלה לפניו ראובן חוליא זיין לרה״ר לעעלה ורוכבו (מה״מ · כ״ל שליל מגמל ורוכבו) ובני ר״ה מעכבים עליו וכן בעל החלר שלכנגדו מעכב עליו מפני שמאפיל עליו ושואם אורו בפניו · וכדי שלא להאריך בחשוב׳ שלו שמיב מה שהמיב ולבסוף גמר אומר׳ זו היא שורת הדין אולמי אם יש פס חוקי מלכות כמו שיש בקלה מקומות בכל כיולא בזה הולכין אחר חוקי המלכות :

עוד ראיה מעה שאמרו ז״ל דיבא דמלכותא דיבא ובפרע בקרקעות וכו׳ גדולה מה אמרו ראובן שהיו לו מסכוכות ביד שמעון׳ ואחר השנה החכם גזר לעכוב מסכוכות בשביל שהיה מנהג המדינה כיש כשהוא דיבא דמלכותא מקדם קדמתא ·

עוד בפרק הבותפין רבינו הם ז״ל הכי תני אמי דקא פלגי וכו׳ אמר ליה קא מאפלה עלי אמר ליה בדיבא קא בביבא אמר רב אחא דיבא קאמר ליה וקי דלעיל אמר רב כאמן שיכול לעכב בדין ועוד קשה דלקמן אמר החלוקות ארבע אמות ומפי׳ ככנגדן שלא יאפיל ופירש רבינו הם ח״ל ומאפלה עלי לאו מקום אורה דבודאי בדין אלי מעכב אף על פי שהי׳ בוכה לתוך שלו אלא הכי קאמר׳ קמאפלה עלי שמאותה אספלירה (מרקלין) היה רואה ברגל הארבעי (פירוש גן) : אם שדותיו הרחוקים · ואתה מקקיון דלא אלי למימר אחזר כדדיירי אבאתי · וגם המרדכי שהוא בחרתה בחר בשבתו וכמעט גם כן עניות דעתי כותה שגם הרמב״ם רולה הפי׳ הזה בפי׳ שני מסכים האחין שחלקו ועשו ביניהם גורל כיון שעלה גורל לא׳ ומהם קנו כלם וכן קוחם החלון המשקיף על חלקו ובונה בלדם ובולם אף על פי שהוא ומבטל הסמיטו וכו׳ בחכיה וכו׳ כרלה שגם הוא מסכים לפי׳ רבי׳ הם והמרדכי זכרונו לברכה כי אינם חולקים בעד אחור שמיעה ופשיעה כי הבית בלתי אורה מה שויה אלא חולקים בעד שמקיפה והחבעה ועל הכל מה שאמרו ז״ל שבא מחמת גוי הרי הוא כגוי כראה לי שא״ר חולק כי מאמר מוסכם בכל התלמוד הוא וכל מה שכתבתי אינו לדבר אחר אלא ללמוד ולידע אם מאותם שלשומים שכתבתי יש זכות לראובן אם לאו · בבקשה אני מבקש ומחלה פני כ״ה שיביא לי בחרוכה לכל לשון ולשון בפני עלמו . וגם כן אם יש סיוע לראובן ממקומות אחרים אע״פ שבא׳ מספיק אלא ללמוד כמו שאמרתי ובפרע כי

הגה״ה

חשובה זו לא מלאתים כלשונה בין חשובותיו · אבל כיולא בזה מלאתים בשכים ובשלשה מקומות׳ ודין זיין הוא מהם שילהי פי׳ ח״ה בבחרא והובאה בחלכות שם דף קל״ג והרמב״ם פי׳ י״ב מחקי ממון דף תקמ״ז ובור ח״מ סימן חי״ז והרמב״ם פ׳ שמיני מה׳ שכיים

סדר כבר בגמר זה זמן רב ע״י החכמים :

שמחלה ממני אחא לאגיד לך דעתי הקלרה על דבר הלכה לעעשה אירע ביניכם ושוא זה · ראובן ושמעון שכיים אלל ר״ה ושמעון הוליא בלעתה בין אדם לר״ה לפני חלוכו וראובן עומד בגדו ומוחה בידו ואומר לסקיר הבין אשר בגד החלון ומוסר הזק ראייה כי בעד בין חלון ביחו החדש בשקף אל תוך בית ראובן ושמעון מביא מעבה׳ הא׳ מהם היותר חזקה חה לשונו מלרף לזה כי כל המעבה והקולות יחדלון בזמן שבכתבתי ד׳ אמות וכדי להסיר המחלוקת הבכי מוכן לעבר׳ גדר מגדיל ביני ובינו עד שלא יפקד ולא יזכר הזק ראייה וראובן מביא על זה שאם יעשה הגדר הזה מוכע ממנו ההבעה לאורך הבוק אשר הוא ראיה מביהו עד כאן לשונך · והוספת עוד לומר שבבר נפסק דדין עם ראובן על ידי חכמים · וגם האריכה בטעמות לקיום הפסק הבכר ובקשה ממני שגם על המעמות ההם אגלה דעתי אם הם חזקות ויש בהם לקיים הפסק הבכר או אם יש לחרסר כנגדם עד כאן דבריך · והאמת שקשה בעיני להביא על דבר שבבר נשלם דמה הועלה יש בענין כל שכן כשנשלם על ידי חכמים שלמים · אמנם אבטל רלוני לגלה רלונך · שלא להביא לה פריך · ואומר שאם ראובן ושמעון לא היו בתים מחמת גוים הדין עם שמעון כפי דין תורה אם הבין שהוא מוליא הוא לעעלה מגמל ורכבו ואינו מאפיל ולא מזיק לבני ר״ה · אבל כיון שבתים מחמת גוים לרי׳ לדעת מה דין הסופר הערבי ואם דינם הוא שאין יכול שמעון לחוליא בכין על ראובן הרבים אז הדין עם ראובן בזה הסופר שאם ראובן קבה ביתו מהגוי בעליו קודם שקבה שמעון׳ ביתו מהגוי בעליו · הדין עם ראובן לדעת כל הפוסקים · אמנם אם קבה שמעון ביתו מהגוי קודם שקבה ראובן ביתו מהגוי אז הדי׳ עם ראובן לדעת קלת מהפוסקי׳ ולדעת קלת הדין עם שמעון כאמ׳ אבאר וכל זה כשדין הסופר הערבי שדן שאין שמעון יכול לחוליא בכין על ר״ה יהיה עלד דיני דאם אמנם אם דינו שדן עדין שמלכות אז שהוא חק המדינה שלא לחוליא בכין על ר״ה אז הדין עם ראובן לעולם ויכול לעכב ביד שמעון בכל אי זה אופן שיהיה · אמר לפי זה שכבי לריך לפ׳ בכלל הדין הזה ג׳ פרטי׳ הפרט הא׳ בזיאור הדין כשלא היו בתי׳ ראובן ושמעון מחמת גוים וגם לא היה דין שמלכות שלא לחוליא בכין על ר״ה · הפרט הב׳ בזיאור הדין כשדין שמלכות שלא לחוליא בכין הפרט הג׳ בזיאור הדין כשדין שמלכות שלא להמריה · וכל זה בקולר שלא להמריה ·

הפרט הראשון

תנן בסוף פ׳ חזקת אין מוליאין זיין ובזחעולאות לרה״ר אלא אם רלה כוכם לחוך שלו ומוליא וכחב שם מהרי״ף איכא מאן דאמר הא דתנן אין מוליאין זיי׳ לרה״ר הני מילי לעעה מגמל ורוכבו אבל לעעלה מגמל ורוכבו מוליא׳ וכן כת׳ הרא״ש [בפסקיו ובתשובותיו כלל ק׳ דין מ׳] · ובמלי המחבר׳ שפרי׳ על הענה וכתבו אותו כדבר מוכלם אליבא דכולי עלמא ולמדו אותו מהמיה דלא יחפור אילן שהי׳ מעה לרה״ר קולן כדי שיהא גמל ורוכבו עובר כאמר כתב הרמב״ם ז״ל בהשובה הסיא · וכן כתבו הרמב״ם ז״ל בביאור׳ וכן בעל המורי׳ (מהר עור חוסן מסבע סי׳ קכה) כתבו בני מחלוקה כלל הרי מבואר דלדעת כל הפוסקים אין בני רשות הרבים יכולין לעכב על שמעון אם הבין הוא לעעלה מגמל ורוכבו וכמו שהם אינם יכולין לעכב גם ראובן אינו יכול לעכב כיון שאינו מזיקו בראיה גם אינו מאפיל עליו · ומה שמעון שהגדר הזה מוכע ממנו ההבעה לאורך הבוק אינה מעבה כלל שאם היה בב׳ אמות ומוכים פשיטא שיכול שמעון לבנות בתוך שלו ולהגביה הבין כמו שירלה ואין ראובן מוחה בידו לומר שמוכע ממנו ההבעה דהיזק ראיה שביבו אינה לא שביבו . וזה מבואר בשבתה פרק לא יחפור . החלוקות מלמעלן ומלמטן וכנגדן ארבע אמות ומבואר שם בגמר׳ שיכול השבן לבנות עב׳ לדי החלון ובלבד שיביא ארבע אמות בין כותלי הבין גם יכול לבנות מכנגד ובלבד שיבחיק ארבע אמות כדי שלא יאפיל וכתבו הרמב״ם ז״ל פרק ז׳ מהלכות שכנים גם כל הפוסקים ומה שדקדקו שם הוא שיגביה ארבע אמות הבין כדי שלא יוכל להלין מן החלון אבל אם מגביה כותל הבין הרבה מאד אין חשש אף על פי שמוכע לו ההבעה מכל הלדדין וכמו שאין לראובן דין אם אינה ב׳ אמות׳ שמוכע ממנו שמעון ההבעה אלא הבין שבנה הי״ה ברשות הרבים אין לו דין דאין בוש זכות לשכנים זה על זה ברשות הרבים יותר ממה שיש להם בחלרות שלהי הזכות הבוסף שיש לכל בני רשו׳ הרבים וכבר אמרתי דאין בני רשות הרבים יכולין לעכב על שמעון׳ כיון שהבני׳ הוא לעעה מגמל ורוכבו הי״ה ראובן אינו יכול לעכב בידו ובאור שאין לראובן זכות ברשות הרבים יותר ממה שיש לו בחלר הבותפין שלהי הזכות הבוסף שיש לכל בני רשות הרבים אינו לריך להבריך בו כיון שלא נמלא בדברי הפוסקים ואדרבה החולק לריך להביא ראי׳ . ועם כל זה מדברי הרמב״ם ז״ל בהשובה הסיא שכתבה אחה הוא מבואר שאף על פי שמוכע שמעון ההבעה׳ לראובן יכול לבנות ולהגביה בינו שהרי כתב וה לשונו וה שבא לבנות כנגדו לריך להריק ארבע אמות׳ כדי שלא יאפיל ואם הריק ארב׳ אמות אין יכול לעכב עליו והוא שלא יזיקו בראיה אבל אם הריק ארבע אמות והגביה בינו אלא שלא יאפיל או שלא יזיקו אז הריק ארבע אמות׳ ולאחר מבואר כתבו הרב עלמו ז״ל בהשובה אחרת סי׳ אלף קל״ב וסי׳ אלף פ״ה שמאלו מעמו ז״ל .

שאלתם ב׳ בתים בב׳ לדי דרך הרבים ואינו רחב ארב׳ אמות וקדם הא׳ ופתח אלון בבותלו שעל הדרך וכנגד אויר בית חבירו ואח׳ כך עמד השני ולי׳ להבנ׳ כותלו ומאפיל על אותו האלון ובעל האלון מעכב על ידו ומפי שמאפיל עליו ושני אומר לו בשלי אני בונה . הדין עם מי .

תשובה אחלה כל הדברים וכו׳ הקדים הרב בביאור הקדמ׳ אחת וכתב בשלוף חה לשונו ומעתה (אמר המגיה · ובהשובות שלפניכו כת׳ ומעתה בחזור לעיקר הדין) לענין הכדון שלפניכו מי שקדם ופתח אלון על רשות הרבים הרי זה זרז׳ ונשכר ואין חבירו שבלד השני של הדרך רשאי לעכבו מפני שאינו פותח על רשותו אם הדרך של המלך הוא׳ ולא שכל שבא לפתוח על הדרך יפתח ואינו פותח על רשות חברו ואינו משמש בשל חברו כלום ולפי׳ אם בא חברו לפתוח אלון כנגד אותו אלון אינו רשאי שיכול לומ׳ לו אל חזיקני בראייתך וכדרך שבעל העלייה והאולר מוכע בעל הבית מלעשות רפת בקר או חנות של בחתומים תחת אולרו שקדם אבל אם בא להגביה כותלו מגביה ואינו מעכב אף על פי שאין בינינם ד׳ אמות לפי שזה אומר לו כל מה שאתה משמש בחרי רשותי שלא ודעתי איכך רשאי . ואלו היה זה רשאי לעשות בידו בפתיחת האלון ולא מיחה והחזיק בכך ג׳ שנים ובא מחמת מעבה החזיק ולריך להריק ממנו ארבע אמות אבל זה שאינו יכול לעמות כל שהו׳ פותח על רשו׳ הרבים וכמו שאמרנו אין לו חזקה וכמ״ש בשלטי חזקה הבתים לעעלה מארבע אמות אין לו חזקה ואינו יכול לעמות ולפיכך אפילו אם בא זה מחמת מעבי אין לו חזקה וזה מגבי׳ ואינו מעבה ובלבד שיגבי׳ ארבע אמות כדי שלא יאין ויזיקו בראייתו עד כאן . והנה מבואר מה שכתבנו שגם ברשות הרבי׳ אינו יכול לעכב ראובן על שמעון הבין והגבהה בינו אפילו שמוכע ההבע׳ לראובן וכל שכן הוא אם אפילו כשמאפיל עליו יכול להגביה הבין כיון שדרך רשות הרבים אינו רחב ד׳ כל שכן כשהוא רחב ד׳ שיכול להגביה הבין אפילו שמוכע ההבע׳ לראובן . ואין לחלק בין ההבע׳ לאורך רשות הרבים להבע׳ שהיא לעקום אחר כי אין טעם לחלק כלל : ועלה אם כן בידינו מבואר שכפי דין תורה הדין עם שמעון בנוסף שלפניכו . אם הבין הוא גבוה לעעלי׳ מגמל ורכבו · **הפרט השני** אמנם אם עמוק המדיר׳ או המלך שאין אדם יכול להוליא הבין על דרך הרבים פשיט׳ שהדין עם ראובן ויכול לעמות בו דהאי מילתא דיבא דמלכותא דיבא אליבא דכולי עלמא כי דרך הרבי׳ הוא לעלך ודינו דין ואין לרי׳ לראות מלבד שהרמב״ם כתבו בפי׳ אלא שקשה לי בעעשה שלפניכו שבראי׳ כפי לשון הסאלי׳ שבבר בה הבין שמעון ולא אמה

בידו

ביחו שם מדם אלהי לחונן . ועם כל זה לא נבגיל זה כסיר שכחו לרחונן ואם לאמת מדבר מסוא חוק המדיכם מו מעמפני סמלכים סדין עמו . ובמכלי מיחי חק המדיכם מו מעמפני המלך מאם לימו כן אלא מסמופם סמרבי דן אם סדין כפי דיכם לימו נקרא דיכא דמלכותא ואין דכין חותו בדיכיסם כי אם בדיכיסו וסדין עם סמעון . וכבר כתב זה הרמב"א ז"ל בתשובה בפי' סדיכי הסופטים המרבי לימם בכלל דיכא דמלכותא דאם כן בעלה כל דיכי ממונות . וכל זה כפלא היו בתים רחונן וסמעון מחמת גרים :

הפרק השלישי אמנם בנוסא אלפיכו מבתים מחמת גרים סדין הו' בי' סאופן מאם רחונן

קבי רחשוכה ביחו מהגוי קודם מיקבה "סמעון ביחו מהגוי הדין עם רחונן · לדעת כל הפוסקי" ואם סמעון קבה ביחו מהגוי קודם מיקבי רחונן ביחו הדין עם רחונן לדעת קבה הפוסקים .

אמר המגיה . כבר סמכתי לעיל מקור מולא הדין ומס' יבין סמעני" מדעתו

לדעת קבה הדין עם סמעון · והוא בזה האופן שבשקבה רחונן ביחו מהגוי אדם אם היה בא לדין עם הגוי בעל בית סמעון קודם שקבהו סמעון לא היה לה לחותו הגוי בעל בית סמעון להוציא חותו הבנין על רשות הרבים דן הדין דהא חביא בריתא בב"ק פרק בהרא וכתבו הרמב"ם ז"ל בהלכות מלכי" ב' " ישראל וגוי שבאו לפניך לדין אם אתה יכול לזכות לישראל בדין ישראל זכהו ואמור לו כך דיכו · בדיכי אומות העולם זכהו ואמור לו כך דיכו' והכי נמי כיון שבדיכי הגוים אין יכול הגוי בעל בית סמעון להוציא בכין על רשות הרבים דכין חותו בדיכיהם וכיון שהגוי בעל בית סמעון לא היה יכול להוציא בכין על רשות הרבים והיה יכול רחונן לעכב בידו ה"ה שיכול רחונן לעכב על סמעון דמה מכר חותו הגוי לסמעון כל זכות שהיה לו וחוא לא היה יכול להוציא בכין על רשות הרבים אלא בדלון רחונן אמנם אם קבה סמעון ברחשוכו' ביחו מהגוי קודם שקבה רחונן ממה שכחבו קלא מהפוסקים ובעל העיטור מכללם בדין אחר דומה לזה כראה שלדעתם בנוסא אלפיכו הדין עם סמעון אלמו אם היו בתים סמעו' והגוי בעל הבית של רחוב' לדין הייכו פוסקים הדין עם סמעו' שיוציא בכין על רשות הרבים כיון שבדיכיכו יכול להוציאו וכיון שהגוי בעל בית רחונן לא היה יכול לעכב על סמעו' חוא הדי' רחונן הבא מכחו אינו יכול לעכב על סמעון ולדעת אחרים והרמב"ם ז"ל מכללם כראה שהדין עם רחונן אפילו בזאת החלוקה שלא אמרו בברים' כל שאתה יכול לזכותו בדיכיהם ובדיכיכו שבהו בישראל הבא מחמת גוי שראל הבא מחמת גוי לומר לישראל אחר אתיכא מכח בברא דלא מלית לאיסתעויי דיכא בהדיא · המבל בנוסא אלפיכו יאמר רחונן לסמעון אני בא מכח הגוי שאיכ יכול עליו אלעולם הגוי בעל בית רחונן לא היה מכיח לסמעון שיוציא הבני' הסוא כיו' שבדיכיהם לא היה יכול להוציאו וכיון שהגוי היה מעכב על סמעון רחונן הבא מכחו יכול לעכב עליו גם כן והביאו ראיה לזה ממאי דאמריכי פר' קמא דבכורות אמר רבי שמואל בר כהן אמר רבי חכיכא הלוקח הבלין ממורחי' מן הגוי מעשרן והן אלו רחוקי' דמרחיכהו ישראל ברשות גוי ומפרש טעמא התם מעשרן מסוס דאי' קכין לגוי בא"ר להפקיע מידי מעשר והן אלו דאמר ליה אתית מכח בברא דלא מלית לאיסתעויי דיכא בהדיה וכתי' הרמב"ם ז"ל הדין הזה בה' תרומות פ"א מיכות הגוי שגדלו בקרקע שקבה בארץ ישראל וכו' ואם לקחן ישראל אחר שמחלבו וכו' עוד אני בא אחי מכח אים אין אחם יכולי' לימול ממכו אלוס מר כאן והכי נמי יכול רחונן לומר לסמעון אני בא מכח הגוי בעל בית סאיכ יכול עליו ולפי זה הדין עם רחונן לעולם בין שקבה רחונן ביחו קודם בין שקבה סמעון ביחו קודם וכראה כי בעלי הסברא הזאת יש להם טעם יפה ועל פיהם ראוי לדון · ואם בנוסא אלפיכו רחונן קבה קודם אין ספק אלינא דכולי עלמא שהדין ממו ריכול לעכב על סמעון אלא יוליא הבנין כאשר בתחלה

ובזה אמים קבלי למילין בביאור הכראה לי בעיקר הדין .

ועוד אשוב אחבור על מענותיך להפיק רצונך גם בזה .

ואומר כי הטענה הראשון' אינה דומה לענין אלפיכו ואי' עשה ראיה כלל וזה כי אם אמרה שטענה שטיעור הכופל הוא כפי מנהג שמקום והוא הוא הדין · ובעיר מדשה שאין אם מנהג לא בני בהולא ודופנא אלא לבי' הטיעור היותר קלר מהמחברים בשמשה והוא לבנים הם מוכרא מיתור המשנה · אמנם בנוסא אלפיכו כבר נפסק הדין אלמעה מגמל וזוכבו הוא אסור ומעבלה הוא עוסר כאשר כתבו כל הפוסקים ואם כן אין ראיה עשה כלל שכמו אשה אחרי בנהג ב"כ בנוסא אלפיכו יהיה אחרי בנהג ואדרבי' נוכל ללמוד מהטעני' הזה דאני אומא לא נאמר אלא אם כל בנהגא אם אל בב דקתני בטחיתין הכל כמנהג המדינה דהא בהולא ודופנא דוקא אחליכן בתר מנהגא אבל בגיר מסכי אם אל בב המנהג המדינה הוא מנהג הדיום ואומה הוא ולא מיתיבין ליה כלל כן כתבו בתוספות (וכן המגדלי) אם בשם רבינו אם ושמתיקו נעל נמקי יוסף והר' הוא שכתב אלגון שהבאתם אמה ראיה מעמו . וגם הבריו אם דברי הפוסקים אם . ואם כן אין ראיה עשה לכאן כלל .

גם הראיה הבינית שהבאתם מהשובת הרא"ם ז"ל אינה ראיה כלל . וזה שכבר כתבתי אלא אם אי שבבינו בשבנה אשה אין מוציאין זהין לרשות הרבים וכולי כל הפוסקים כתבו בדוקא לעשה מעמל וזוכבו . וגם הרא"ם ובעל הפורים כתבו כך וכדי אלא יאמור דבריו הרא"ם יש לו לומר שמה שאלה הדבר בשבנה לפי אלא ידע אם היה לעשה מעמל וזוכבו כי אז אין הדין הוא אסור אם לא היה בעיטל הטעמא ולכן אלא הדבר בשבנה אשה בעשה אלפיכו שכבר הבי' הוא לעבלא אחה הטיעור הוא אין הדין אין עשה ראיה מיתיה הדבר אלוי בשבנה אלא בלשון איכא אמר דאמר ואולי דעתו דאפילו מעמל כתב דלעבלה מעמל וזוכבו אבי אלא בלשון איכא אמר דאמר ואולי דעתו דאפילו מעמל

וזוכבו אסור אין הדין ובשבנה הבינ' אסורה אבשב אם ליכא לעיולי דשא בעל הפורים ז"ל הבא בנו כתב זה הבילוק אשם בני מחלוקה כלל גם מדברי הרא"ם ז"ל בתשובה אחרונה מכלל ק' והבילה בעל הטור ס"ב בשי' ק"ב, כראה שהו' אינו אינו אמנו על רחונן אים לו ב' כותלים בעבור א' בב' לידי הטעני וכולה לאוליא זי מכותל זה וזה מכותל זה ולאבנן ולעטומן כמין בסר על הטעני וכו' ובני הטעני אבבינן עליו אמפיל עליהם וכו' . והביב אמינו יכול לעשות כן אלא ברשות בני הטעני . וכתב אחר כך וזה לשונו ואם על פי הכח הרא"ם אסיא לאין מוליאין זיזין ובזו אחרונות לרשות הרבים אינה אלא לאמר הבי הבי מילי לאמה מבעל ולזוכבו · אבל לאמלה מבעל ולכבו מוליאין אמי הכא אינה לעשות לאמון בסר בנים בנים ובני הבר מוכבין אמפיל עליהם אבבים מעבה אינם בב הבי כלה אינה בעל" אלמעלה מבעל ולזוכבו אבי לאוליא זיזין על רשות הרבים · ואם כן אמי דכתב הרא"ם בתשובה הכתבה אחה הוא מדבר עשות אמא אותם הזיזין היו לאמה מבעל ולזוכבו ואי הכי אין הבינין לעשה אלפיכו ואין ראיה אשם כלל ואפילו אהיה דעת הרא"ם ז"ל שהדין הוא כאשה עשה ואין אלוק בין לאמלה בין לאמה "

אין לנו לחוות כדברי הרא"ם אלא כדעת כל אחר הפוסקים והרמב"ם ז"ל עמהם :

הראיה שהבאתם מהשובת הרמב"א ז"ל אינו ראי' מוצא והיא אינה אנוסא אלפיכו הן בעיקר הדין אם אם אראו לעצמו · מדינת המלכותא ובנים ומבכתה בביתי כל דברי הרמב"ם

ראיה הן אם אראו לעצמו · מדינת המלכותא ובנים ומבכתה בביתי כל דברי הרמב"ם בכין על רשות הרבים אם בתקומכם מדין המלכות לא אפשר כן הסופם הברבי מבא דינם כי אין זה מועיל אם לא מהטעם הנאמרון כאשר כתבתי ומה שכתבתי מוד ראיה מדיני המלכו' דינא בקרקעות וכו' אינך לדיך לראיה בזה אלדעת כל הפוסקים בנוסא בזה דינא המלכותא דינא כי דברי הרבים אם לאלך ודינו דין בשם :

גם הראיה שהבאתם מדברי רבינו אם נראה דאינה ראיה כלל וזה כי אופן ראייתך מדבריו ז"ל נראה פשוט בזה הדרך שכיון שרבינו אם ז"ל סובר דהבאו הרי אחי אלונתיהו הוא על הסנגה המרוק ולאיים שרוחיו ופחא מסקינן דלא אלי לאיי' אידור כדדייני אבאמתי אמנם דאי הוו אחריני היה הדין עם אותו שאומר קא מאפלא עלי · דכי היכי דלדעת רש"י ואבא אמר, ז"ל דפליני באורה עלמי מסקי' דדינא קאמר ליה אחתר ולא אלי לאיי' ליה הא קא מאפלא עלי מ"אה בשאר בברי דעלמא דאלי מעכב עליה ולאיי' ליה קא מאפלא עלי הכי נמי לדעת רבינו אם · ואם כן דוקא אבא ליה דינא לאחי נאמי דקאמי' קא מאפלא עלי דוקא לומר שמוצא אמנו הבנה לשדוחיו הא בשאר בברי אבבי לא · זאו הדרך שאני מבין באופן ראייתך ואינה ראיה כלל דמעקום שהבאתם רבינו אם על פירו, רש"י שהוא מאמנה החלוקות וכו' מאם בעלמו קשה לו מברי הראה אבם מבואר שיכול להבנה הבכן בביינו כל כמה שילא אף על פי שמוצא הבנה לשדוחיו הא בשאר בברי אבבי שכתבתי · ולכן הראה לומר אלדעת רבינו אם דין אחתים שחלקו אוש לב אבנים אחרים וכמו שבאחרים אין לו דין לאי אחים אינם לשדוחיו אמאי דקאמר קא מעכבת עלי הבנה לשדוחיו הכי נמי בב' אחים דוהה אליק אדעתין לאיי' דאמעמא דקאמר דייכא כדדייני אבאמתי לא אוה אלי לעכב עליה אחורי הבנה לשדוחיו אמאין שבלקו אין לאם אלוטה לאו לאיי' אינה הא אחריני אים לאו אזקה אלוטה לבנה לשדוחיו · דאוא הדין אחריני נמי ליה לאו אזקה אלוטה לבא מילתא ואיה נוסף קמשמע לן דאחי' אחי ליה לאו אזקה ולא אלו לאיי' דייכא וכו' זה הראה מוכרא לומר דאעם אבם מבנה אלוטה וכו' ולאי אחוא דוקא הראה לי עוד לומי' ואוא האמת דדוקא בחרי דאלוג אינה דאלוג לאיי' דינא קאמר ליה ולא אחריני דבאחריני אלי לעכב עליה האיך אלא שאמר אחלון בשמוטע מאנו הבנה לשדוחיו אבל דוקא הוא כשמוטע מאנו הבנה לשדוחיו אז דבר אלו ומוכחא מילתא דאחי אלון לבני קאי דאז אזיקו גדול ואלי מעכב עליה האיך אמנם מבינה הבנה למקום רחוק ולא יהיה לשדוחיו הוא ביד בעל האלון ויכול לבאוס על אבנו · והכי מסמע ולאי דאיה אבנה רבינו אם אחרי טעמי אחרא דאוא דייק בלשונו אבינה ראה שדוחיו אבדוקים · ולאי דאלבא דעתך לא אוה ליה לאיי' אלא שמוטע מאנו הבנה לשדוחיו כי כל האבנים אבבנה לשדוחיו בשבנה לשדוחיו אלא ולאי אבבנה דשבנה לשדוחיו לא אבלה ולא אוריד . עוד טעם אחר לשאלה אינה אבנה רבינו אם בכלה הוי יניש לשדוחיו לא אבלה ולא אוריד . עוד טעם אחר לשאלה אינה אבנה רבינו אם דאבמתא הוי דומיא דאין לאם דרך זה על זה ולא אחת אמים · וכן בדרך האלון אולך רחות הבנה לשדוחיו · זה נראה לי בכון ואמאמתי בדברי רבינו אם · ואם כן אין לאיי' אבלון לאה אבמרת ואפילו לאי אלא יודה לדברי ויאמר אים אבלון לאיי' לדבריך לדעת רבינו אם אומר אאין לאו לאיבה דברי כל הפוסקים בשביל אבנה רבינו אם · ומה שכתבתם אדעת הרב רבינו אבם בר מיימוני זכרונו לברכה אינה כדברי רבינו אם אינו כן ואם איים דואה דבריו בסוף פרק ז' מהלכות אבבים כי אם אבמיק הרב הדין אל אומו

מעבה הבינו אחי אחי וכו' לא איים כותב מה שכתבתם :

והראיה שהבאתם עוד מעה שאמרו ז"ל יפרי הבא מחמת גוי הרי הוא כגוי · גם אינה אינה אינה לאיי' אינה אבלה לי עוד לומי' והוא האמת דדוקא בחרי דאלוג אינה דאלוג לאיי' דינא קאמר ליה ולא אחריני דבאחריני אלי לעכב עליה האיך אלא שאמר אחלון בשמוטע מאנו הבנה לשדוחיו אבל דוקא הוא כשמוטע מאנו הבנה לשדוחיו אז דבר אלו ומוכחא מילתא דאחי אלון לבני קאי דאז אזיקו גדול ואלי מעכב עליה האיך אמנם מבינה הבנה למקום רחוק ולא יהיה לשדוחיו הוא ביד בעל האלון ויכול לבאוס על אבנו · והכי מסמע ולאי דאיה אבנה רבינו אם אחרי טעמי אחרא דאוא דייק בלשונו אבינה ראה שדוחיו אבדוקים · ולאי דאלבא דעתך לא אוה ליה לאיי' אלא שמוטע מאנו הבנה לשדוחיו כי כל האבנים אבבנה לשדוחיו בשבנה לשדוחיו אלא ולאי אבבנה דשבנה לשדוחיו לא אבלה ולא אוריד . עוד טעם אחר לשאלה אינה אבנה רבינו אם דאבמתא הוי דומיא דאין לאם דרך זה על זה ולא אחת אמים · וכן בדרך האלון אולך רחות הבנה לשדוחיו · זה נראה לי בכון ואמאמתי בדברי רבינו אם · ואם כן אין לאיי' אבלון לאה אבמרת ואפילו לאי אלא יודה לדברי ויאמר אים אבלון לאיי' לדבריך לדעת רבינו אם אומר אאין לאו לאיבה דברי כל הפוסקים בשביל אבנה רבינו אם · ואם שכתבתם אדעת הרב רבינו אבם בר מיימוני זכרונו לברכה אינה כדברי רבינו אם אינו כן ואם איים דואה דבריו בסוף פרק ז' מהלכות אבבים כי אם אבמיק הרב הדין אל אומו

מעבה הבינו אחי אחי וכו' לא איים כותב מה שכתבתם :

והראיה שהבאתם עוד מעה שאמרו ז"ל יפרי הבא מחמת גוי הרי הוא כגוי · גם אינה אינה אינה לאיי' אינה אבלה לי עוד לומי' ואוא האמת דדוקא בחרי דאלוג אינה דאלוג לאיי' דינא קאמר ליה ולא אחריני דבאחריני אלי לעכב עליה האיך אלא שאמר אחלון בשמוטע מאנו הבנה לשדוחיו אבל דוקא הוא כשמוטע מאנו הבנה לשדוחיו אז דבר אלו ומוכחא מילתא דאחי אלון לבני קאי דאז אזיקו גדול ואלי מעכב עליה האיך אמנם מבינה הבנה למקום רחוק ולא יהיה לשדוחיו הוא ביד בעל האלון ויכול לבאוס על אבנו · והכי מסמע ולאי דאיה אבנה רבינו אם אחרי טעמי אחרא דאוא דייק בלשונו אבינה ראה שדוחיו אבדוקים · ולאי דאלבא דעתך לא אוה ליה לאיי' אלא שמוטע מאנו הבנה לשדוחיו כי כל האבנים אבבנה לשדוחיו בשבנה לשדוחיו אלא ולאי אבבנה דשבנה לשדוחיו לא אבלה ולא אוריד . עוד טעם אחר לשאלה אינה אבנה רבינו אם דאבמתא הוי דומיא דאין לאם דרך זה על זה ולא אחת אמים · וכן בדרך האלון אולך רחות הבנה לשדוחיו · זה נראה לי בכון ואמאמתי בדברי רבינו אם · ואם כן אין לאיי' אבלון לאה אבמרת ואפילו לאי אלא יודה לדברי ויאמר אים אבלון לאיי' לדבריך לדעת רבינו אם אומר אאין לאו לאיבה דברי כל הפוסקים בשביל אבנה רבינו אם · ואם שכתבתם אדעת הרב רבינו אבם בר מיימוני זכרונו לברכה אינה כדברי רבינו אם אינו כן ואם איים דואה דבריו בסוף פרק ז' מהלכות אבבים כי אם אבמיק הרב הדין אל אומו

מעבה הבינו אחי אחי וכו' לא איים כותב מה שכתבתם :

ביאור שמעתתא וברייתא ויסוד רש"י אלא יקשה מדידים אחידים ·

מה **בהיותי** הולך לדרכי דרך הקדם התבוררתי פה הלב יע"א ומלאתי בה חכמים כבוכים וחכמים קובעים עתים לתורה ולומדים בכל יום הלכה בפר' אלו בערות ולמדתי בחברתם בחסנה וחבה ראיתי לזכור פה קלא מסדברים שהדשתי להם בשמעתא דהמבמל בשבת פרש"י ז"ל בזחיד לא יאכל הוא לעולם : בעיני כלם כדי כי יש בכאן טעות ברש"י בזה שאמר לעולם ולכאורה משמע דהדין עמהם מכים או אלשה טעמים · **הראשון** דאם כן אין חלוף בין מחיד דרבי מאיר למחיד דר' יהודה ואם כן ק' מה לו לרבי יהודה להחכיר דין מחיד בדבריו כיון דדעתו כדעת רבי מאיר . עוד מעם אבי דאם כן למה בחיד דר' יהודה החכר עולמית ובחיד דר"מ לא החכר עולמית ואחה אומ' דדעת אביהם אחד

עוד טעם אלמי דבר' זרות בשבת ר' מאיר איהיה כל כך חלוף בין מחיד אלו לשונג אלו הרי מכח אלו הטעמים כי' אחדון עמהם עם הזום אחי

אמר המגיה בכתובות דף ל"ד ובחולין פר' קמא דף ע"ו ובשבו פ' כיצה דף ל"ח ובגיטין דף כ"ג · ובמסכת תרומות דף מ"ו איתא אחם מחכיתין כרבי מאיר בשונג יאכל · וכן רב מורי לתלמידיו כרבי מאיר ובפיזקים דרים כי' יהודה אמנם עמי אחרן · כדאיתא בחולין בדף ע"ו דלעיל :

שאני קדרתי רוב אלו הקושיו׳ ולדעתי אלמון אחת ולבאחרו בשלמות אעיר הקושיא שהיא מבוארת ונגורה על פירוש רש״י שפירש הקוגיא שלא כפי האמת כמו שכתבו התוספת בפי׳ ורש״י עלמו פי׳ כפי׳ בחולין ובקמא • עוד נראה לי להעיר בלמון רש״י למה בקלא מהחלוקות פי׳ הדין באחרים אם אינו מחבר בגמרא ובקלא מהחלוקות לא פי׳ ואחביר המקומות • בשוגג דרבי מאיר אינו מחבר בגמ׳ ולא בפי׳ רש״י והאמת דאין לורך דפסיעא הוא כיון דהמבשל עלמו יאכל אף בו ביום אם כן כל שכן באחרים ופסיעא הוא : במזיד דרבי מאיר לא הוכחר בגמרא והזכירו רש״י ואמר אבל אחרים וכו׳ בשוגג דרבי יהודה לא הוכחר בגמ׳ ונם רש״י נח הזכירו • במזיד דרבי יהודה לא הוזכר בגמרא והזכירו רש״י וק׳ א״כ למה רש״י פי׳ בקלא החליקות שהן מזיד דר׳ מאיר ומזיד דר׳ יהודה הדין באחרים והשלים מה שחסר בגמרא ובשוגג דרבי יהודה לא השלים לפרש הדין באחרים ובודאי יש שם שפק כי לא ידענו אם הדין באחרים יהיה כמו במבשל עלמו ואסור אפי׳ להם בו ביום או כאמר שדוקא למבשל אסור בו ביום אבל לאחרים מותר אפילו בו ביום : אלו הם ההעדות הכופלות בהלכה מלבד שלריך לחת הכרח לכל דברי רש״י ז״ל מי הכריחו לפרש כן ועתה אבאר ע״פ הקדמה אחת ואומר שרש״י ז״ל הוא מפרש ואם כן הוא משחדל לפרש ולבאר הסוגיא שלפניו כפי הפשט ואע״פ שמלד הכרח הדין או סוגיא אחרת בחלמוד הפי׳ שהוא מפי׳ אינו כן עם כל זה אם הפי׳ שהוא מפרש הוא הכר׳ כפי הפשט באותה הבריתא איני חושש לפי׳ כי אם כפי הפי׳ הבר׳ מוכרח מלשון הבריתא עלמה ובחלאי שלא נלטרך לאותו הענין בבדון שלפניו ואינו מעלה ולא מוריד בסוגיא שלפניו בין יהיה האמת כדבריו או לא • וכבה עשה רש״י בכאן להיות שהבריתא הזאת הובאה בכאן אגב גרירה ואין אנו לריכין ממנו כי אם שברת רבי יוחנן הסנדלר והיא מפורש בבריתא פירש שברות רבי מאיר ור׳ יהודה כפי הבראה מלשון הבריתא ומדבריהם עלמ׳ ולא חש אם פי׳ הוא שלא כפי האמת כיון שהבכרת הוא ממקום אחר ואין מקומו בכאן וגם איני מעלה ולא מוריד לבדון שלפניו • והוא ככה בשוגג כר׳ מאיר אמר ואפילו בו ביום לפי שהמובן מדבריו ככה הוא דכיון שאמר יאכל אחם ולא פי׳ שום זמן בברראה שרולה לומר יאכל בכל זמן שירלה וא״כ אפילו בו ביום שאם שברת ר׳ מאיר היתה של מ״ש דוקא יאכל היל״ל יאכל למ״ש : במזיד לא יאכל הוסיף רש״י הוא לעולם וגם זה מוכרח בדברי ר״מ מהטעם שאמרנו למעלה והוא שאחרי שאמר לא יאכל אחם בלי שום זמן בברראה שרולה לומר לא יאכל בשום זמן ואפי׳ לאולאי שבת אחם חמלא לומר דדוקא ביום עלמו אסר ר״מ א״כ היל״ל לא יאכל בו ביום • והוסיף רש״י ז״ל ואמר אבל אחרים ישראל אוכלים להסיג לקושיא חזקה שבמשכה מדבריו שאמר והיא בברראה שדעתו ז״ל שבשאומר לא יאכל אחם רולה לומר לא יאכל עולמית וא״כ ק׳ דרבי יהודה מה לו להזכיר עולמית בדבריו כי לא יאכל או פי׳ לא יאכל אחם רולה לומר עולמית או לא אם רולה לומר עולמית ק׳ ברבי יהודה למה הזכיר עולמית ואם אינו רולה לומר עולמית ולזה הזכירו רבי יהודה א״כ ר״מ למה לא הזכיר עולמית בדבריו כי כבר אמרת שדעתו היה לא יאכל לעולם לזה תירץ רש״י ואמר שבשאומר לא יאכל אחם פי׳ ודאי לא יאכל לעולם מהבכרת שאמרתי וא״כ למה הוכר עולמית בדברי ר״מ ולא בדברי ר׳ מאיר לפי שיש חלוקבינהם באחרים כי נדעת ר׳ יהודה החלוף בינו לאחרי׳ הוא בעולמית כי לו אסיר עולמית ולאחרי׳ אינו אסור עולמית כי אם בו ביום ולשונו מורה כן וקל להבין עיין . אמנם לדעת ר׳ מאיר אחרים אוכלים כל זמן שירלו ואפילו בו ביום ולזה נח אמר עולמית שלא בעבי הדיוק באחרי׳ בעולמית ולשון ר״מ מרחה כדבריו שבין שהזכיר איסור אחם בו ולא הזכיר שום זמן כי׳ שלו אסור לעולם ובין שלא הזכיר שום איסור באחרים נראה שבהם הותר לעולם וז״ש רש״י אבל אחרים אוכלין ר״ל אוכלין כל מה שאסור לו אבי׳ נתקנו כל הקושיות הנז׳ למעלה . אם הבנים הראשונים הוא כמבואר ובל להבין עיין . גם הקושיא השלישית שבראש׳ זכות וכו׳ אינה קושיא כלל כי הוכרח לפר׳ רש״י על פי פשט דברי ר׳ מאיר ותהו פשט דבריו בבזבר . גם כי לפי האמת אינו זכות דבין דלא קבשין שוגג לרבי מאיר בלל אם כן הוא מותר מבל ובל ובמזיד אינו דבר זר שיהיה אסור לו לעולם . אמנם באחרים הבל שוה ומותר בבל זמן כי הם לא עשו דבר גם הקושיא שלמה וגי׳ מקומות שהיה לריך לפרש בהם הדין באחרים פי׳ רש״י בשנים מהם והם מזיד דר״מ ומזיד דר׳ יהודה ולא פיר׳ במקום השלישי שהוא שוגג דר׳ יהודה בבר היא מתולדת מדבריהם שבוכת רש״י אינה כלתדבו דיבי׳ כי אם לפרש המוכרח להבין הבריתא ולתבן הקושיא שאמר הזכיר דין אחרים במזיד דר״מ ודר׳ יהודה אמנם בשוגג דרבי יהוד׳ אין שום קושיא בבריתא שלבריך להזכירו אמנם הזכיר מה שלריך לבד והוא שהוסיף ולו בו ביום כי זה הדיוק הוא מוכרח והוא כמשך מהבכרת הדיוקי׳ שאמר למעבה והו׳ מבואר ונתן הסבה . אמנם באחרים לא הזכיר הדין כי אין לנו שום הכרח מלשון הבריתא לשבאמר זה או זה . גם הכרח לבל דברי רש״י בבר נאמר שי פי׳ הבריתא על פי פשוטה : אמנם שם באונין להיות שם מקומה והכרח הפי׳ בה מוחב שם סוגיא הוכרח רש״י בפר׳ בפי האמת . גם בקמא אע״פ שגם שם הובאה אגב כמו בבאן פי׳ הבריתא בפי האמת ואמ׳ בקוף שהוכרח לפי׳ בן מבא הסוגיא שבחולין בגיעין עשה עלמו בלא שמע ולא פי׳ דבר . והוחיל והילבו בל דברי רש״י בבל אלו המקומות אזכיר לך בי בראה שיש שתיבה מגיעין למה שפיר׳ רש״י בחולין בי שם בגיעין אמר בגמ׳ דרבי יהודה בבים שוגג אמו מזיד ורש״י פי׳ בחולין דר׳ יוחנן זר ור׳ יהודה לא גזר . והתירון מבואר דר׳ יהודה בערך רבי מאיר בבים ובערך ר׳ יוחנן לא בבים ובל״ל עיין • ובעוטותי לא בתבתי יותר לבתבתא עבלותא . גם זה ביאור שמעתתא עד סוף סימן מ״ח •

מו **ובהיותי** פה לפת חוב״ב בס מחולי והיו לומרי׳ בני הישב׳ זה הפ׳ ראיתי לשומות הרבה והם יפים בעיני ואכתוב בבאן ב׳ או ג׳ מהם בתב רש״י ז״ל בראש הפר׳ חה לשוטו רבי מאיר היא • כדמייתי בריתא לקמ״ה • הלשון הזה הו׳ מיותר עד מאד כמעט לא ראינו כמותו בלשון רש״י והבל״ל שב״ל בין דקיימא לן בחם מחבירין רבי מאיר היא מה הודיענו לומר רבי מאיר היא וכ״ת הש״ב למה שבאלו ממנו מאן תנא וכו׳ לא היא דמי שבאלו מאן תנא עיקר שאלתו היתה מטום דקיל על הסברא ההיא שהיא בבבר הבבל והיה רולה לראות תנא שיאמר בן בפי׳ ואם בן בהשיב האחר רבי מאיר היא לא הש״ב דבר חדש • ובשלמא אם היה תנא אחר היה חדוש • לזה הש״ב ר״ל ואמר בי בוכת המש״ב רבי מאיר היא להביא הבריתא שאומר בן בפיר׳ חבו חדושו • זאתו מ״ש בדמייתי בריתא וכו׳ בי זהו חדושו והקדים ר״מ היא בי בחופן אחר לא היה יבול להביא הבריתא :

מז **בדבור** ולרבי עקיבא דאמר וכו׳ אומרי׳ החוספת מאי ביבייהו • פירוש ביבו בשמעון החימבי בשמרו בי בשאומר מאי ביבייהו דולי לומר בין זה לזה ובין זה לזה ובבאן אי אפשר בי בין שמעון החימבי לר׳ שמעון בן מבסיא אי בבא מוחבת ובחיבה בחו שבבר הש״ב בלעבלה • בז״ל בי לא שאל אבא מאי איבא בין הא׳ מהם והוא ר׳ שמעון בן מבסיא לאחר והוא שמעון החימבי . וע״פ זה הדרך יושלם פי׳ הדבור .

מח **בספקא** הבא על אחותו על מה שאמר בגמ׳ בפותה דאין לה לער בחב רש״י ז״ל בדאמרינן לקמן פקחות שבהם אומרות מפותה אין לה לער ק״ל בי מה בריך לזאת הראיה בין שרש״י עלמו הביא קודם בשמוך המשבה שאמרה בן וכי היאת שבא לבאר מעם המשבה זה אינו מבפיק בי עתה אינו לריך לזה בראה לי שהמשבה אפשר לומר שאין ראיה גמורה בי המשבה מדברת בבעורה ומשבה אלו הן הלוקי׳ מדברת בבוגרת • ואפשר לאבן ביביהם עיין • לזה מביא רש״י ראיה בולבת והיא פקחות שבהן אומרות וכו׳

בענין קריאת חולו שבל מועד שבל חג וקרבנות שבל חג עבל פי מבהג לפ״ת ראוי לעשו׳ •

מט **בעלותי** ההרה הר בית ה׳ העיר הקדושה הזאת חבבה ותבונן במהרה בימינו היו׳ ע״ו שבה לא כתבתי אבל לבי לדקדק במבהג׳ בקריאה בתורה וחולו שבל מועד החג וקרבנות שבל חג עד עבור סך שבים ובעוטות הדור בפעמו בין בך קבלת מחבמי העיר הזאת מהחבמים השלמים וחקבים שבהם ולא יבולתי בבאת ולתת עמהם על המבהג הנזבר ראיתי השלוחי לבור שקורין בפי הסדר שבתב הרי״ף ז״ל בח״ל ותמהבי על הדבר שבין שאי׳ לבו שום שפק לומ׳ בקרא בפשיקא דיומא וכן אמרתי בשלוחי לבור ועם בל זה לא יבולתי לעבב בידם בי אמרו לי שבן היה המבהג • גם חבמתי שבן היה המבהג בבל ארץ ישראל (אמרו חז״ל) [ל״ל אח״ב] קרא מקרא שאחד משליח לבור עלה לדור בלפת ומחזר ובד אחד אינתי מבהגא בידיה ואמר שהוא מבהג לפת שאין קורין בבל יום ב״א פרשת הייס בלבד במשל ביום השני שהוא ראשון לחולו של מועד קורין ביום השני ומדלגים ראשי שבל האדבע העולים ב״א קורא אותה הפרשה וגם זה המבהג הוא זר בעיני מאד יען שבפרשה שאין בה ב״א בדי קריאת אחד שיתקנו חבמים ז״ל שיקראו בה אבבע על ידי שבל אחד מהשלשה האחרונים יהיה דובב הוא דבר זר ובבל המקיומות שתקנו בהם להיות דולב אין גם אחד שהיה דומה לזה • וזה שהמקומות שמליבי בהם דולב הם אבבע בר״ח בעמדות ובקרבנות החג בחולה לאחר ובחבוכה בשאיים לדעת המש״ם והבה ראשם חדש ומעמדות ר״ח לא דמי לזה דלא תקנו דולב אלא בפסוק אחד כמבר׳ בתביבו׳ פ׳ בחרא ובמבילה פרק הקורא עומד ולאו דוקא דלא דמי אלא דמשם ראיה שהמבהג הנזבר הוא זר בפי הדין שאם בן איבה לומה תיקנו בעמדות שיקראו בבל יום שני פרשיות ושידלג בפסוק אחד בפרשה בראשית ובפרשה יקוו המים דאיבה חבשבה די לאיש ייתר עוד היה שיקראו פרשה אחד בבל יום לבד ויקרא אותה בבה • בבל אחד מהשלשה עולים וכן שני בפרשת ראש חדש שני׳ בהן ולוי בפרשת לו בבל א׳ ד׳ פסוקים ויחזור הישראל הראשון ויקראו ג׳ או ד׳ פסוקים שקראו הלוי • ולא דמי בזי לדולב דבחולה לארץ אליבא דבולי עלמא לדעת רש״י הו׳ מבואר דבבל אחד מהשלשה שהם בהן ולוי וישראל הראשון קורא פרשה בפני עלמה והד׳ דדולב הוא בדי לקרות בספיקא דיומא בי הוא הבוסף לבבוד חש״ת גם לדעת הרי״ף ובעבי התוספות בל אחד בפי שבראו לא דמי דהתם איבה ב׳ פרשיות ובהן ולוי קורין בלא דלוג אבל בבא׳ דבבל חג׳ קורי׳ בדלוג הוא דבר זר • ומהאי טעמא במי לא דמי לחבוכה בבשיאי׳ אפילו לדעת הרמב״ם ז״ל שאי אפשר שלא יקראו בבל יום ב״א פרש׳ א׳ דהא איבה בה שיעור לקרות בהן ולוי בלא דלוג והישראל לבד הוא שקורא בדלוג • גם חקרתי לדעת מבהג עזה ואתרו לי שהוא זה שביום הראשון של חש״מ שהוא יום שני לחג קורא הבה׳ פרשה וביום השני ולוי פר׳ וביום השלישי הישראל אחר וקורא שתיהן והישראל אחר אחר וקורא וביום השני וכן על זה הסדר בבל יום ויום ואפילו ביום השביעי שהבא׳ קורא וביום השביעי והלוי קורא ביום השמיני בלה אי בלתי׳ הישראל אחר וקורא מה שקראו בהן ולוי • והישראל אחר שהוא רביעי אחר וקורא וביום השביעי • וגם בזה המבהג יש שני דברים זרים הראשו׳ הוא על פי דרבם בי לעה הישראל שהו׳ שלישי אחר וקורא השני פרשיות שקראו בהן ולוי יקרא פרשה אחרת לפבים בבל יום וביום השביעי יקרא הבהן פרשה וביום השביעי ולוי הישראל הראשונים יקראו בפר׳ ביום השמיני בין שיש בה שיעור לשבינים עוד יש בו זרות גדול מה והוא שקורין וביום השביעי פרשה ביום השמיני והבה רש״י ז״ל בתב בתגילה פרק בני העיר והתוספות בבוכה פרק החליל שאין ראוי לעשות בן בין׳ שהשמיני אינו מימי החג אלא רגל לעלמו פירוש לפי׳ והמשבה אחרה קורין בקרבנות החג ולבן לדעת רש״י שבובר ובחולו ש״מ בהן ולוי הישראל קורא בל אחד פרשה בפני עלמה במשל ביום השלישי שהוא ראשון לחולו של מועד קורא הבהן וביום השני ולוי וביום

השלישי

מסליקי ושקלאל וביום שרביעי ושקלאל אחר מחר וקולא קפיקו על יום שמש ביום שמי וביום המליקי וכן בכל יום ויום ביום אחרון שהוא שפון שמי שפק שבעי אינו כן אלא לריך הכהן לקרות פרשה לאשמה קודם קפיק ובל יום ושוא וביום שמיקי ולרי וביום. המשי ושקלאל וביום המביעי ושקלאל אחר מחר וקולא קפיקו על יום שמש וביו' המשי וביו' המביעי · אחר שעייכתי כראלי ראיתי שמעתא שיותר כמר כפי הדין הוא מכחב לפת תוב"ג וכן ראלי לעשות :

ביאור וישוב על הרמב"ם בהלכות תפלה פרק ט"ו :

ג כתב הרמב"ם בפי"ו מהלכות תפלה ח"ל כהן שעבד עבודה זרה בין באונס בין בשגגה וכו' וכן כהן שנשתמד וכו' שקולים הן כאלו מבואר מה לורך להאריך בזה שאמר וכן כהן דכל שכן הוא ויש לומר דבאמר מהכשה לדברים יקרא מעבודה לעבודה זרה הראשונה שעבדה כדרך עבודתה · הבנת שעבדה בא' מד' עבודות שבמקדש ובשמיש נקרא עובד עבודה זרה שהרי עבדה בשעבה ידיו · הפליטים שקבלה עליו לאלוה מבלי שעבד עבודה כלל כגון שזקף לבנה ואמר אלי אתה וזה נקרא עשומד לע"ז לא עובד לע"ז והדין דין אמת שאפילו אחר בו תוך כדי דיבור לא מהני אחרתו כלל דאמריכן בים טופלין והלכתא תוך כדי דבור כדבור דמי בר מע"ז וקידושי' ונמשכה נדרים אמרי' תוך מע"ז ומנגדף יתקדש ומנגדף ואף על גב דלכאורה פליגי לא היא דמנגדף בכלל ע"ז הוא ומנגדף בכלל הקדש דאיתקש הוי' ליי"אש וכן פירש הכ"ן ז"ל בשבועות (פרק יש נוחלין) ובזאת הבנת הראשון כלל הרב עובד ע"ז בג' הדרכים הראשונים ובעובד שיך לשון ועשה עבודה מעשיו הרעים ואמר כך פירי הדרך הג' והוא שנשתמד בקבלתו עליו לאלוה מבלי עבודה בשעבה כלל ובזה שייך לשון אף על פי שחזר בו פי' שחזר ביטור מלוי בשדעו על אדם וחזר בו מעשות מדעו ואין אפק שאין הפרי בין שונג ואנוס לאומר בלבו ולא הולרך הרב לפרי כי אמר לשה שאמר ופי' שדבר בעובד ע"ז דאמור בשמלה ומעשה חביב לשי שנשתמד עייין פ"ג מהלכות ע"ז כי ביאר אופן עבודת ע"ז בג' הדרכים הראשון שחזרכלי ואחר כך כתב המקבל עליו מ' מכל מיני ע"ז וכו' עד ואין אחרתו כנוס ע"כ נראי שלשון וחזר בו שייך בשקבל עליו אחר ע"ז לאלוה לא שעבדה בשעבה כלל גם עיין פ"ט מהלכות גיפה עקדם כתב ז"ל כל כהן שעבד ע"ז בין במזיד בין בשגגה אעפ"י שחזר בתשובה וכו' אחר העובד אותה בשאת וכו' עד הרי זה פסול כעולם ע"כ הרי פרש הג' אלוקות שזכרנו כי פירי כגון שנשתמד כותב לע"ז היינו שעבדה דרך עבודתה או המשתחוה היינו שעבדה בא' העבודות שהיו בעקום ונקם משמשה וה"ה לזונם ומקטר ומנסך · או המודה בה וכו' הוא המלך הפליטי :

ישוב וביאור על הרמב"ם ספר מדע שלא יקשה עליו :

גא שמדע הלכות יסודי התורה פ"ה כתב הרמב"ם וחזו שא"ל הנ"ה בתחלה נבואתו נשתו שכתן לו האותות וכו' והיה נשמע ואמר והן לא יאמינו לי וכו' והוא שסכתוב אמר זה לך האות וכו' המעיין הפסוקי' כפי סדר' יראה שזקיה בדברי הרמב"ם כי מתוך סדר' נראה הפך מ"ש הוא ולומר שסדר' נסכם מדעתו ז"ל כאשר ראיתי מי שאמר כן מ"ו ונלע"ד ז"ל כי הרב ז"ל ראה ג' קושיות בפסוקים האל' היא פי' פסוק זה לך האות וכו' בהוציאך וכו' ה ג' שאם פירו' הפסוקים ככראה אעפ"י שאמר הנ"ה נמשה רבי' עליו השלום שיסראל בודאי יאמינו לאותות שנתן לו האל כראה מהפשט אם כן למה עשה רבי' עליו השלום אזר ואמר לא אים דברים וכו' וקרב מלכת בשליחותו של הנ"ה לכן קורב הרב שפי' הפסוקים שהנ"ה אמר לעשה רבינו עליו השלום בתחלה בהוציאך וכו' כמגיד מראשית אחרית אלא יבקש ממנו אותות לשבודאי יאמינו בו ישראל כי זה מ"ל עד עת ממן התורה ואז עשה רע"ה בקש אותות לשיאמינו בו קלת ונתן לו הנ"ה אותם האותות ולפי שבבר היה מוכרח מהראל שאין האותות שבא שזקה להאמין בו לעולם · לכן אפילו בשוא הראשון מתוכה ביד משה רבינו ע"ה לכתב בשליחות האל ית' ופי' מה שאמר עד שהודיעו הקדוש ברוך הוא וכו' אינו ר"ל שהודיעו בשוא אלא שכונת דבר שאל יתב' בראשית דבריו היתה זאת כמגיד מראשית אחרית :

שכיב מרע שנתן נגו בחליו כדי שלא תהא אשתו זקוקה ליבם ונתרפא עד שהלך על משכבתו וחזר וכפל למשכב ואת אם הגנו בשר לו לאו :

כד **שאלה** ראובן חלה וכפל למשכב ולא הי' לו זרע ויש לו יבם במדינת הים בארץ המערב וגרש לאשתו בגנו ש"מ בשר כדת ובהלכה ובשעה מעיקרא הגנו לאשתו אמר לה הרי זה גטך ואם לא מגורשת ומתי מעכשו אם מתי מחולי זה ואם לא מתי לא יהא גט ואז במעמד ההוא הזהרנו לאשה שלא תתיחד עמו לבדה והאריך חליו כמו כ"ג יום וביום כ"ג קם על רגליו ולא נשוק עם משכבתו לאורך והוא בא לב"ה לתבוע דין על יהודי א' שהיה חייב לו מעות ועוד העיד יהודי שראשו כשלא נשמע על חמיו וחזר לביתו בקרוב לאחר היום אחר כך חזר וכפל בחולי ויש ג' ימים ונפטר לבית עולמי ויש שפק ביניהו יש אומרים שמא באריכות הזמן נתיחדה אשתו עמו ויש אומרי' מאחר שלא נשוק שמא הבריא ואחתו חקרני על היחוד · האשה אמרי שלא נתיחדה עמו אלא בשומר פעם עם בן אחיה והוא בן י"ג שנה ופעם עם אשת אחיה והשכנים כלם פה אחד אומר שכל זמן שכבתו לבקרו לא מלאתה מתיחדת עמו לבדה ועד אחד אומר שכבתו לבקר החולה ומלא אשתו עמו בבית והיה עמהם נער בן אחיה וכשלי מאלו במדו מלא הנער בת אחריו במדו · ומענין החולי חקרנו עליו יהודי מוחזק רופא ונתרפאו רבים על ידו וכל הקהל עושין תרופותיו ואמר שמהחולי הראשון מת וכך אמרו אותו אחרי' גם אשה חכמה יודעת בתרופות שהיתה עושה לו תרופות ויודעת חליו אמרה שהוא בעלמו החולי הראשון שמת בו עתה מחליש אחו פני מכ"ת יבא דברכם אליו והורנו משפט האשה על פי הדין כי מפיכם אחו חייש · תשובה בדבר הזה יש להחמיר ולהקל · יש להחמיר משני לדדין · והם אלו · א' הוא שזה הגנו נתקרע ולא היה קיים ביד האשה או בחלי קרוב לשעת המיתה ועם היות שלא בא כן בפי' בשאלתכם אבל נותן כי כן האמת ונקרעתם הגנו אחר הנתינה מיד כמנהג בשאר הגנין שאינן ניטי ש"מ · ואם כן כי' שהגנו בטל ע"פ מה שכתבו התוס' ז"ל בשם ר"ת בפ' מי שאחזו (דף ע"ב) על מה שאמר בגמ' בשמה מה היא בתוכן היומים וכו' תנא ובלבד שיעות ולבי מיית וכו' אמר רבה כאומר מעת שאני בעולם ופרש"י ז"ל דמילתא בחבפי נפשה היא ולא קאי אמתני' דמיסוס אם מתי דהיא ולבי לבי מיית אגלאי מילתא דהרי גנו משעת נתינה לב"ע והכא כדאמר מעת שאני בעולם

שעבר

ובעלי התוס' ז"ל ביאלו דבריו בשם ר"ת ז"ל וכתבו דקאי אמתני' ומהיו' אם מתי גם ר"י ז"ל הביא ראיה מהתוספתא דקאי אמתני' ופי' בעשה כמי שאומר מעת שאני בעולם כלו' מהיום דקאמר היינו מתי' שדעתו לאחר' הגנו כל מה שיוכל רק שיחול מתי' שעה אחת שמוך למיתתו והבריתי דת"ל ימי' שבתחיים בעלה וכו' עלה דמתני' ניתי קאי ופסק ההלכה כחכמים דבריתא דאחרו כרי' יוסי דמתני' אשר מכל זה נרי' דהאומר הרי זה גטך מהיום אם ימות מספק' לן אם חלין הגרושין משעת נתינה הגנו כר"מ או חלין שעה אחת קודם המיתה ואי דוקא חלין בשעה שמוך למיתה פשיטי דבעי' שיהא הגנו קיי' אז ובשותה דאי לא נמאי מיגרשא ומה הטעם בעלמו פסל גנו ש"מ דומי' לזה מהרי"ם ז"ל כאשר הוא בחשובו' מיימוני' סי' כ' ואע"ג דאיכא נכתי בגנו' דגרשי בבריתי וחכמי' אומ' מגורשת לכל דבר . וגרשי כמי חכמי' היינו ר"מ איכו' ביכיתו דר"ז ושמה אפילו קאי מתניתין דמה היא באותן הימים והתיא בריתא אומהיום אם מתי אכתי הגרושין חלין משעת נתינה לחכמים דק"ל כותייהו וכך היא נרשת הרי"ף ז"ל ופסק ההלכה כאשר אחיר בע"ה · וא"כ לא נפקא לן מידי אם נתקרע הגנו מיד אחר הנתינה ובדברי התו' שם לא נמלא מבואר הגרשא שהם גורסים לשאומר שהגנו הזה הוא בטל לדעתה · עכ"ז ממקום אחר נראה שגרשא בעלי התוס' היא כגרשא הספרי' שלנו וחכמים אומרי' מגורשת ואינה מגורשת שהרי בשאר לא תתיחד עמו אלא בפני עדים כתבו ז"ל לפי' הקונ' ניחא וכו' . עד לבסוף ואומר ר"י דודאי לרבי יהודה הוי בעמא משום גנו יש לאבל לרבי יוסי דאומר מגורשת ואינה מגורשת ולרבי מאיר דאמר בגמרא דבעילתה תלויה איכא למיחש לקדושין עד כאן ולי איכהו הוו גרשי וחכמים אומרי' מגורשת לכל דבר הוה ליה למימר ולחכמים דאמרי בגמרא מגורשת לכל דבר אבל כיון דלא הזכירו חכמים אלא רבי מאיר נראה דלא גרשי כחכמים מגורשת לכל דבר ואף על גב דהשתא כמי שבקו לחכמים ונקטו לרבי יוסי לא דמי דמשום דרבי יוסי הוזכר במתניתין וחכמים דבריתא הוו רבי יוסי דמתני' ומקלא ועריא בגמרא היא על מתניתין אמר דלעת רבי יוסי איכא למיחש לקדושין אבל בין רבי מאיר לחכמים דפליגי בבריתא עפי' הוה ליה לבעלי התוס' לנקטו חכמים מר"מ או לנקטו חכמים ור"מ לי הוו הוו גרשי בחכמים מגורשת לכל דבר . ולפי זה עלה בידינו לפסק הדין לדעת רבינו תם ור"י דמספקא לן במהיום אם מת לי חלו הגרושי' בשעת נתינה הגנו או בשעה שמוך למיתה וכן פסק הרי"אם ז"ל בפסקיו שם בפרק מי שאחזו · וכתב דבריו בעל העור אבן העזר סימן קמ"ח בלי חולק כלל · ואם כן לריך לדעת שיהיה הגנו קיים ובשותה שמוך למיתה . ואי לא לא הוי גנו · וכן פסק מה"רם בתשובות המזכר וכן הרב המרדכי הביא דברי מהר"ם ז"ל בגמרין פ' מי שאחזו והגנו הזה נקרע מיד אחר הנתינה ואם כן הוא פסול והאשה הזאת קפק זקוקה ליבם לדעת כל אלו הרבני' · אלא הב' שים להחמיר בגנו המכר הוא ממה שכתבתם שזה המולה יצא לשוק ועם היות שילא במשענתו אשר לפי זה לדעת כל הפוסקים אין הגנו בטל עם כל זה לריך לומר אם מת מחמת החולי הראשון כפי הנראה מדברי הפוסקי' וכנגד זה האומר יש לספק מב' פנים . הראשונה שלריך שיהיו שנים לאמוד אותו כי אי זה מהדברים שנאמרין בהן עד אי או אשה דמילתא דלא עבידא לאינגלויי היא וגם הוא בשעת מעשה ואם כן לריך ג' עדים לאמוד אותו כדין כל עדות לשיקבלו בית דין עדותא ויתירו האשה הזאת על פיהם ובכאן לא יש כי אם הרופא כאשר כתבתם כי אותם האחרים שכתבתם אם איכה רופאי' כי' דאילמא בזמן הזה ליכא מאן דלהוי בקי בהאיא אומדנא שבמוך עליו להתיר יבמה לשוק וגם מזה הטעם פסל מהר"ם ז"ל הגנו המזכר בתשובת המזכר · אלו הם ג' לדדין שמכחש כי' שהאשה הזאת איכה יכולה להנשא לשוק ולריכי חלילה מיכמה · כי מהלד האחר שקפקתם בו מענין חשש הייחוד כלא שאין קפק כלל והגנו כשר מאותי הלד כל זמן דליכא ג' עדי' כשרים שיעידו כאחת על הייחוד · והטעם לזה הוא דכיון דגיטול גם כזה שכבר נקרע כשנתייחדו אים ואשתו הוא מטעם דהן הן עדי ייחוד הן הן עדי ביאה ונמר ונעל לשם קדושין אם כן לריך שיהיו ג' עדים שיעידו על הייחוד דאפילו קדושין גמורי' איכא דליכא עדים לאו מידי הוו כל שכן הייחוד איכא דליכא עדים דאלו מידי הוא והרמב"ם ז"ל הוקיף עוד לומר דאפילו איכא דליכא ג' עדים על הייחוד כל שלא ידעו האים והאשה שים עדים וכגון שנתייחדו ואחר כך באו עדים או שראו אותם שני' מן החלון והעדי' ראו' ואינם נראי' להם אינה לריכה ממנו גנו שני לפי שאדם יודע שהמקדש ביאו לבין עלמו איני' מקודשת אף על פי שאינה הילכך כשבעל זה לא לשם קדושין בעל אלא לזנות בעלמא עכ"ל · והעתיקו הרי"ן ז"ל בפרק מי שאחזו ובפרק הזורק · גם בעל מ"מ בהלכות גרושין פ"י ולדעת כל הפוסקים כלם בלי שום חולק כלל לריך ג' עדים על הייחוד כאשר כתבו בספריה' ואיתא בגמ' בפ' מי שאחזו משנה לא תתיחד עמו אלא ע"פ עדים וכו' ובפרק הזורק משנה המגרש את אשתו ולכה עמו בפונדקי · ובספרי הרמב"ם ז"ל הוא בפ"ח ופ"י מהלכות גרושין וא"כ בכאן דליכא עדי ייחוד הגנו כשר וליכא חשש כלל מזה הלד · גם מלד מה שמענו בכאן שהמגרש הזה שנה שמו בגרוש לארלות האלו שש בארלו היה שמו מכלוף ן' חיון ובגרוש לארלות האלו האלוף שמו וקרא עלמו סעדון ן' כתן · גם מזה הלד אין חשש כלל והגנו כשר כיון שמקום כתובת הגנו והנתינה היה מקו' אחד ולא נודע שם לו שום שם אחר כי אם סעדון ן' כתן לא בכתובה ולא בשטרות ולא בקריאה בתורה ולא בשום דבר בעולם והשם הזה הוא שנכתב בגנו · ובכל נקחי הגנו כתוב וכל שום אחרן ואינכה וכו' שנזה רוח לשם שהיה לו ולאביו שם בארלו ולדי שהגנו כשר ואין בו חשש כלל · ואפי' אלא היה כותי וכל שום אחרן הגנו היה כשר בדיעבד בנוסח כזה כ"ם כשכתבו שאין פקפוק כלל · כמבואר בפוסקי' כלם כפי מה שעלו

שהעלו הדיני׳ חלו מקוניית הגמ׳ שבפרק השולח (דף ל״ד) ומסכת ברכות׳ היה מעכו׳ שמו ושמה וכו׳ ובספרי הרמב״ם ז״ל . (פ״ג מה׳ גרו׳) ואין לחלק בין כשמסה שמו לכשמסה עם חציו דהכל שוה . ומ״ש הרא״ש ז״ל בתשובה (כלל י״ז דין י״ב) והיא בעזר אבן העזר (סוף סי׳ קכ״ט ועיין עוד בכתבי מהר״ר ישראל אסכבי סי׳ קל״ח) . בחחד מהיה שמו יוסף ן׳ שמעון ותחיו המיר דתו והבן היה רוצה לגרש ולא רצה להזכיר עם חציו כתב יוסף ן׳ שמואל שהגנו פקול וכו׳ . אין הענין לנוסח שלפניכו כי עם לא נקרא עם המומר לעולם כי אם שמעון והרי שיבה שמו בגנו מש״כ בכאן והוא מגומר . ועלה בידינו אם כן כי מעכי אלו הלדדין האחרונים הגנו הזה הו׳ גנו כסר . האמנם מהשמי לדדין הראשוני׳ נראה שהוא פקול מהנעמים הכתובים . ועם כל זה נראה שיש להקל ולהכשיר הגנו הזה וכל שכן בזמלכות הזה שקבלו עליהם לרב להרמב״ם ז״ל ובפרנ בעזה שאין להם ספר אחר גם כי בכדון הזה לא מפיו לבד אנו מייס כי אם על פי רבים גדולים אחרים וגם זה בתחלת הדבור כי בסוף דברי הגנו הזה הו׳ כסר לדעת הכל כאשר אכיר בעזר׳ הש״י . ואתחיל מהלד הראשון ואומר כי היות הגנו הזה כסר ואין ספק בלל כנגדו מלחומו הלו׳ לדעת הרמב״ם ז״ל הו׳ מבוא׳ בפ״ע מהלכותיו וזה לשונו אם הרי זה גנוב אם מתי מחולי זה ועמד וכו׳ וכל אלו התנאים כל הימים שמתחיכת הגנו עד שימות ויתקיים התנאי הרי היא מגורשת לכל דבר ובלבד שלא תחייחד עמו כמו שבארנו עד כאן . הרי מבואר שלדעתו ז״ל מי שאמר הרי זה גנוב אם מתי אין פי׳ לפסק הדין מעת שתני בעולם אלא פירוש כפשוטו מעת הכתיבה ובלבד שימות ואם כן אף אם נתקרע הגנו מיד אחר הכתיבה הוא גם כסר כפי מה שכתב הוא ז״ל ברים פ״ח חה לשונו ואם נתבאר שאם אמ׳ לה הרי את מגורש׳ מעכשו וכו׳ ואם אבד אז כסרף וכו׳ הרי זו מקיים את התנאי וכבר נתבארה מעשה בתיבת הגנו לידה עד כאן . ועתה פסק דינו זה רולה לומר מה שכתב ספי׳ מעכשו אם מתי הוא כפשוטו מעת הכתיבה אין אנו לריכין לומר דעתו הוא כפי דברי רש״י ז״ל בפי׳ דמתניתין דמה היא בתוחן הימים והבריתא דת״כ בגמרא ימים שבתים וכו׳ . לא קאי אמתני׳ דמהיום אם מתי מחולי זה אלא מילתא בתפי כפשה היא וקאי אמילן דקאמר הרי זה גמיך מעת שתני בעולם . אין נעמו כן אלא דקאי אמתני׳ ועם כל זה לענין פסק הדין פי׳ מעכשו אם מתי הו׳ כפשוטו משום דגרים בבריתא בגמרא הגרסא שכתבתי למעלה וחכמים אומרים מגורשת לכל דבר . וגרים כמי חכמים הייט רבי מאיר וכו׳ . והלכה כחכמים וכך היא גרסת ר״מ והרי״ף ז״ל וכל בעלי החדושים . ואם כן לדעת כל אלו ורש״י ז״ל עמהם הגנו הזה כסר ומי שיפסוק כמותם ובפרנ בעזר׳ שכוהני׳ על פי הרמב״ם ז״ל ברוב מדבריו אין למחות בידו .

עוד נראה לומר שהגנו הזה הוא כסר לדעת הכל מעעם אלוק א׳ שיש בנוסח שלפניכו והוא זה כי זה שאמר בגמרא שמי שאמר מהיום אם מתי דנעשה כמי שאומ׳ מעת שתני בעולם לדעת רבי יהודה ולדעת רבי יוסי הוא ספק כ״ע ידעי דאין זה משמע הלשון בפשוטו דמשמע הלשון כפשוטו דמשמע הלשון לא הוי אלא שהוא גנו מהיום ההוא אם ימות אחר כך מתי שימות ומה שכתן מקוש להולית הלשון ומפשטו כתבו התוספו׳ והרא״ש ז״ל שלון האדם לאחר הגרושין בכל מה שיוכל ותכה השכל מחייב כי זה ישיה דוקא בשהמגרש הוא יודע לפרש כן בלשון ההוא אם ילכה אז המקדר הדברים בפיו בשעת כתיבת הגנו אומנם אם שהמגרש הוא ע״ה ואינו יודע בכך כלל . גם המקדר הדברים בפיו לא ידע זה הדין בכלל ואדרבה לדקדק יותר שיהיה הגנו ההוא גנו משעת הכתיבה קדם בפי המגרש שיאמר הרי זה גמיך מעכשו על פי דברי הרמ״בם ז״ל אם כן לדעת הכל הגנו הזה הוא גנו משעת הכתיבה והרי זה דומה לש״מ שאמר מעכשו אם מתי ופירש ב פיו שכוונתו שיהיה הגנו מלותה שעה דהגנו ההוא ודאי הוא גנו משעת הכתיבה והוא הדין בגנו הזה שהוא גנו משעת הכתיבה . ועם היות שהרא״ש ז״ל בתשובותיו בכלל ע״ו סימן ג׳ (ל״ל דין א׳) פיר׳ מעכשו אם מתי שהוא כמו מעת שתני בעולם ועשה מעשה לקולא ע״פ אותו הפירו׳ זהו שבכתב אותו הלשון בגנו על פי שני גדולי הדור בכתוב באותה התשובה ואותה הגדולים ידעו הדין במקומו משא״כ במי שלא ראה הגמרא ולא ספרי הרמ״בם ז״ל לבד ועל פיו ז״ל סדר הדברים בפי המגרש . עוד יש לומר שהר״אם ז״ל לא על זה לבד סמך להכשיר הגנו ההו׳ אלא על מה שאומ׳ שאם הוא תנאי כיון שאינו תנאי כפול התנאי בעל ומעמד׳ קיים מלבד מה שכתב הרא״ש שלדעת הר״י בעל התוספות הגנו ההוא כסר ולא הולרך לפלפל כל הפלפול הזה אלא על פי שכתב הרמב״ם ז״ל כמבואר בתשובה הזה . עוד יש לי לומר דהגנו ההוא שהיה כתוב בפי׳ בקופו שיהא גנו מעת שהוא בעולם אפשר לפרש בפשטות שמ״ש הראשונה מעכשו אם מתי אינו כפשוטו אלא שהוא כמי שאומר מעת שהוא בעולם כדי שלא יצטלו דברי האחרונים לראשונים אבל באופן אחר לא היה מפרש הרא״ש ז״ל אותו הלשון כפי מה שפי׳ לקולא . והנה כיונתי להגיה הדברים אל המקום הזה כדי לחבר עם דברי אלה קושי׳ אחת שיש בדברי הרא״ש ז״ל שם בתשובה הזה והיא זו שהוא ז״ל פיר׳ לשון מעכשו אם מתי שהוא כמו מעת שתני בעולם ולקולא והנה כפי פסק הדין אי אפשר לפרש כן שבגמרא לא נאמר נעשה כמי שאומ׳ מעת שתני בעולם אלא לדעת רבי יהודה ואין הלכה כמותו אלא כרבי יוסי דאמר דהוא ספק אי פירושו מעכשו ממש או מעת שהוא בעולם . וזה אפילו על פי גרסת בעלי התוספו׳ והר״אם ז״ל דלדעת הרי״ף ז״ל ליכא ספקא כלל והלכה כחכמים דאמרי מגורשת לכל דבר משעת הכתיבה אם ימות כאשר כתוב כל זה למעלה וכתבו הר״אם בפסקיו ובאות׳ התשוב׳ עלמה וא״כ אידכתב הוא בכאן בפשטיות דפירושו כמי שאומר מעת שהוא בעולם ולקולא . אלא הם המקומות שקשה לי בהם הקושיא המכ׳ ויכולתי ליישבם על לד הדוחק ולא רציתי להאריך ועל כל פני׳ פסק הדין הברור לדעת מהר״ם והלומדים גרסתו ז״ל דגנו זה לא הוי גנו מפסק והאמה הזה חולמת ולא מתבמת . וגם בזה קלר הרב : כמשכו הדברים לבאר דברי אלו הרבנים ז״ל כי נראה אלי שהייתי מוכרח בדבר . והענין שהיינו בו הוא דבנוסח כזה שהמקדר הדברים בפי המגרש קדר אותם כדעת הרמב״ם ז״ל בחשבו שאין שום פי׳ אחר במעכשו אם מתי אלא שתהיה מגורשת מיד ובלבד שיהות מתי שיהות שלדעת כלם הגנו כסר ולישא ספק :

עוד יש לי מעם אחר חזק להכשיר הגנו הזה לדעת כל אלו הרבנים ז״ל שכתבתי שהוא פקול מפסק לדעתם . והוא זה כבר נודע שא׳ מהדברים שלריך החנאי לשיקרא חנאי הוא שיהיה התנאי קודם למעשה : ופי׳ זה הוא שיאמר אם תתני לי מאתים זוז הרי את מגורשת ממני (מבשל) ולא שיאמ׳ הרי את מגורשת ממני אם תתני לי מאתים זוז כן פי׳ כל המפרשי׳ ז״ל ולשיתם בפר׳ שתחזו זולתי הרמב״ם ונגנו הזה המעשה קודם לתנאי ומ״כ התנאי בעל . ואני כבר ראיתי סברות כל הפוסקים ומחלוקתם בדברים שבתנאי אי לריכין בכל הדברי׳ או דוקא בגנין וקדושין ולמומרא גם מחלוקתם אי לריכי׳ תנאי בע״מ ומעכשו או לא והכם בספרי הפוסקי׳ ואין לריך להאריך . לענין שלפניכו מבואר הדין שהגנו הזה כסר לדעת הכת מהרבנים שכתבתי למעלה שהו׳ פקול מעעם פיר׳ מעכשו אם מתי דכלהו סבירא להו דבכל הדברים כלם אנו לריכין כל דיני התנאי ומן הדין ואפילו במעכשו . ותא חזי מאן גברא רבא דאסמיך עליהו הרא״ש ז״ל בפסקיו פרק מי שאחזו (בתשובתו המכ׳ „) וזה לשונו שם וכך עושין מעשה כל חכמי אשכנ ולרפת להלריך בכל התנאים כתנאי בני גד ובני ראובן ואם לא התנאי בעל והמעמ׳ קיים עד כאן לשונו . הה כתב הרא״ש בתנאי כפול כ״ש בתנאי קודם למעשה שהוא לריך בתנאי יות׳ ומכפלה לדע׳ הרי״ף ורבים מהפוסקים כמבואר בספריהם וכל זה אפי׳ בע״מ ומעכשו כמבואר אם בתשובה הנזכר . אלבד שבתוספות בעלמם מבואר במקומות הדין ואין לוכך להאריך :

ועלה בידינו לפי זה דהגנו הזה כסר מהלד הראשון שכתבתי ואין בו ספק כלל לדעת הכל :

גם פתחנו פתח לבא בו להכשיר הגנו המכ׳ מכל וכל לדעת רבים מהפוסקי׳ ולא יהיה פקול אפילו מהלד הבי׳ מענין האומר . עם היות שבלי זה הגנו כסר מהלד ההוא ואין בו ספק כלל לדעת הכל והוא בזה האופן .

עיקר זה הדין הוא בפרק מי שאחזו במשנה הרי זה גמיך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומרין אותו וכו׳ ובגמרא אמר רב הונא וכו׳ ופיר׳ המפר׳ לדעת רב הונא שפי׳ בגמרא הוא שפי׳ עמד הולם לומר למיתם לקדושין ורש״י זכרונו לברכה שפי׳ וכו׳ אבל עודנה הוא בחומר מעת שתני בעולם ופסק הסלכה הוא כרבי יוסי דרבי יהוד׳ ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי ועוד דרבי יוסי דמתניתין הוא מכמים דבריתא ואם כן לדעתו ז״ל מגורשת ואינה מגורשת . ומה שאפשר לי לומר בזה הוא דבנעמת דר׳ יוסי דאמר מגורשת ואינה מגורשת אינה ג׳ פירושים האחד פ׳ התוספות דמסקפקא ליה אי פי׳ הלשון הוא כרבי יהודה או כרבי מאיר הה בין שבאמר דפליגי במתיום כלישנא דמתניתין או בחומר מעת . הפי׳ הבי הוא פי׳ רש״י ז״ל דבסירא ליה לרבי יוסי דמשעת כתיבה הוי כל שעה ושעה ספק דילמא אז היא שעה הסמוכה למיתה . והשתא אם כאמר דפליגי בחומר מעת ונעמו דרבי יוסי כפי פי׳ התוספות אין תירון לקושיא שכתבתי אבל לפרש״י זכרונו לברכה אף על גב דהבא עליה בחשש חלוי קאי אלו מש״ה כימא דאם שתיחד עמה הבעל דגמר ובעל לשם קדושין משום דלדידה ליכא הסיא ספקא דאי לא הוה בעיל ואף על גב דבירוש׳ בפר׳ מי שאחזו אמרו תני אף המסוכן ואמר רבי יעקב בר אחא מעשה היה כיון שבעל מת אפשר לומר דבסירא ליה לרא״ש ז״ל על פי פרש״י ז״ל דלא מיישבינן להא דמיעוטא דמיעוטא הוא . זהו מה שאפשר לי לומר בדבר הזה .

ועוד ראיתי לומר גם כן כי גם בתשובת מהר״ם ז״ל שכתבתי קשה הקושיא הבכר שבמקומות רבים ממנה כרי׳ שקובר ז״ל דהאומר מהיום אם מתי הרי הוא כאומר מעת שאני בעולם . ראשון כתב דכל האומר מהיום אם מתי וכו׳ כאומר מעת שאני בע לם וכו׳ . עוד כתב ואם כשאת בגנו זה בני׳ ימהרי׳ מדרבנן וכו׳ עיקר זה הדין הוא ביבמות פרק האשה קמא ובגטין פרק הזורק ורבים מהפוסקים זכרונם לברכה חולקים על הרב בזה . ואפילו לפי דעתו ז״ל ספק ממזרים היה לו לומר ולומר דכתב כן משום הרעותא האחרת שהיתה בתוחו הגנו שעמד והלך בשוק בלא משענת אינו מספיק דתיכה לדעת רש״י דסבירא ליה דהגנו בטל ואינו מועיל אומר אבל לדעת רבינו חם זכרונו לברכה דהיה מועיל אומר כיון שמת ולא אמדוהו נראה דספק הוא . עוד כתב אבל הכא במעכשו אם מתי אין דעתו שיחול מעכשו ממש לפיכוח רבינו חם ור״י אלא שעה אחת קודם מיתתו ולא חייל השתא כלל . עוד כתב בשוף אבל לפיכוח רבינו חם דפי׳ מהיום אם מתי וכו׳ אז בטלו בהדיא מבוטל . היה לו לרב לומר בטלו הוי׳ בטל מספק . אלה הם המקומות שקשה לי בהם הקושיא המכ׳ ויכולתי ליישבם על לד הדוחק ולא רציתי להאריך ועל כל פני׳ פסק הדין הברור לדעת מהר״ם והלומדים גרסתו ז״ל דגנו זה לא הוי גנו מספק והאמה הזה חולמת ולא מתבמת . וגם בזה קלר הרב : כמשכו הדברים לבאר דברי אלו הרבנים ז״ל כי נראה אלי שהייתי מוכרח בדבר . והענין שהיינו בו הוא דבנוסח כזה שהמקדר הדברים בפי המגרש קדר אותם כדעת הרמב״ם ז״ל בחשבו שאין שום פי׳ אחר במעכשו אם מתי אלא שתהיה מגורשת מיד ובלבד שיהות מתי שיהות שלדעת כלם הגנו כסר ולישא ספק :

עוד יש לי מעם אחר חזק להכשיר הגנו הזה לדעת כל אלו הרבנים ז״ל שכתבתי שהוא פקול מספק לדעתם . והוא זה כבר נודע שא׳ מהדברים שלריך החנאי לשיקרא חנאי הוא שיהיה התנאי קודם למעשה : ופי׳ זה הוא שיאמר אם תתני לי מאתים זוז הרי את מגורשת ממני (מבשל) ולא שיאמ׳ הרי את מגורשת ממני אם תתני לי מאתים זוז כן פי׳ כל המפרשי׳ ז״ל ולשיתם בפר׳ שתחזו זולתי הרמב״ם ונגנו הזה המעשה קודם לתנאי ומ״כ התנאי בעל . ואני כבר ראיתי סברות כל הפוסקים ומחלוקתם בדברים שבתנאי אי לריכין בכל הדברי׳ או דוקא בגנין וקדושין ולמומרא גם מחלוקתם אי לריכי׳ תנאי בע״מ ומעכשו או לא והכם בספרי הפוסקי׳ ואין לריך להאריך . לענין שלפניכו מבואר הדין שהגנו הזה כסר לדעת הכת מהרבנים שכתבתי למעלה שהו׳ פקול מעעם פיר׳ מעכשו אם מתי דכלהו סבירא להו דבכל הדברים כלם אנו לריכין כל דיני התנאי ומן הדין ואפילו במעכשו . ותא חזי מאן גברא רבא דאסמיך עליהו הרא״ש ז״ל בפסקיו פרק מי שאחזו (בתשובתו המכ׳ „) וזה לשונו שם וכך עושין מעשה כל חכמי אשכנ ולרפת להלריך בכל התנאים כתנאי בני גד ובני ראובן ואם לא התנאי בעל והמעמ׳ קיים עד כאן לשונו . הה כתב הרא״ש בתנאי כפול כ״ש בתנאי קודם למעשה שהוא לריך בתנאי יות׳ ומכפלה לדע׳ הרי״ף ורבים מהפוסקים כמבואר בספריהם וכל זה אפי׳ בע״מ ומעכשו כמבואר שם בתשובה הנזכר . אלבד שבתוספות בעלמם מבואר במקומות הדין ואין לוכך להאריך :

ועלה בידינו לפי זה דהגנו הזה כסר מהלד הראשון שכתבתי ואין בו ספק כלל לדעת הכל :

גם פתחנו פתח לבא בו להכשיר הגנו המכ׳ מכל וכל לדעת רבים מהפוסקי׳ ולא יהיה פקול אפילו מהלד הבי׳ מענין האומר . עם היות שבלי זה הגנו כסר מהלד ההוא ואין בו ספק כלל לדעת הכל והוא בזה האופן .

עיקר זה הדין הוא בפרק מי שאחזו במשנה הרי זה גמיך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומרין אותו וכו׳ ובגמרא אמר רב הונא וכו׳ ופיר׳ המפר׳ לדעת רב הונא שפי׳ בגמרא הוא שפי׳ עמד הולם

לומר

פי׳ שמועה צ להרי״ב דלכ״ע היכא שהגנו אינו אל עד סמוך למיתה דלא שייך

שאמר בחומר מעת שתני בעולם כיון שאין הגנו אל עד סמוך למיתתו אין כאן חשש קדושין בייחוד שאני אשתו היא עד שעת מיתה ולא שייך בה חשש קדושין עד כאן וק״ל פסק דעודה רש״י בחומר מעת שאני בעולם דלא אל אל הגנו עד סמוך למיתה . והלא המעשה דמה היא בחותן הימים וכו׳ והבריתא דתנו רבנן בגמרא לדעת רש״י הן בחומר מעת שאני בעולם ופסק הסלכה הוא כרבי יוסי דרבי יהוד׳ ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי ועוד דרבי יוסי דמתניתין הוא מכמים דבריתא ואם כן לדעתו ז״ל מגורשת ואינה מגורשת . ומה שאפשר לי לומר בזה הוא דבנעמת דר׳ יוסי דאמר מגורשת ואינה מגורשת אינה ג׳ פירושים האחד פ׳ התוספות דמסקפקא ליה אי פי׳ הלשון הוא כרבי יהודה או כרבי מאיר הה בין שבאמר דפליגי במתיום כלישנא דמתניתין או בחומר מעת . הפי׳ הבי הוא פי׳ רש״י ז״ל דבסירא ליה לרבי יוסי דמשעת כתיבה הוי כל שעה ושעה ספק דילמא אז היא שעה הסמוכה למיתה . והשתא אם כאמר דפליגי בחומר מעת ונעמו דרבי יוסי כפי פי׳ התוספות אין תירון לקושיא שכתבתי אבל לפרש״י זכרונו לברכה אף על גב דהבא עליה בחשש חלוי קאי אלו מש״ה כימא דאם שתיחד עמה הבעל דגמר ובעל לשם קדושין משום דלדידה ליכא הסיא ספקא דאי לא הוה בעיל ואף על גב דבירוש׳ בפר׳ מי שאחזו אמרו תני אף המסוכן ואמר רבי יעקב בר אחא מעשה היה כיון שבעל מת אפשר לומר דבסירא ליה לרא״ש ז״ל על פי פרש״י ז״ל דלא מיישבינן להא דמיעוטא דמיעוטא הוא . זהו מה שאפשר לי לומר בדבר הזה .

ועוד ראיתי לומר גם כן כי גם בתשובת מהר״ם ז״ל שכתבתי קשה הקושיא הבכר שבמקומות רבים ממנה כרי׳ שקובר ז״ל דהאומר מהיום אם מתי הרי הוא כאומר מעת שאני בעולם . ראשון כתב דכל האומר מהיום אם מתי וכו׳ כאומר מעת שאני בע לם וכו׳ . עוד כתב ואם כשאת בגנו זה בני׳ ימהרי׳ מדרבנן וכו׳ עיקר זה הדין הוא ביבמות פרק האשה קמא ובגטין פרק הזורק ורבים מהפוסקים זכרונם לברכה חולקים על הרב בזה . ואפילו לפי דעתו ז״ל ספק ממזרים היה לו לומר ולומר דכתב כן משום הרעותא האחרת שהיתה בתוחו הגנו שעמד והלך בשוק בלא משענת אינו מספיק דתיכה לדעת רש״י דסבירא ליה דהגנו בטל ואינו מועיל אומר אבל לדעת רבינו חם זכרונו לברכה דהיה מועיל אומר כיון שמת ולא אמדוהו נראה דספק הוא . עוד כתב אבל הכא במעכשו אם מתי אין דעתו שיחול מעכשו ממש לפיכוח רבינו חם ור״י אלא שעה אחת קודם מיתתו ולא חייל השתא כלל . עוד כתב בשוף אבל לפיכוח רבינו חם דפי׳ מהיום אם מתי וכו׳ אז בטלו בהדיא מבוטל . היה לו לרב לומר בטלו הוי׳ בטל מספק . אלה הם המקומות שקשה לי בהם הקושיא המכ׳ ויכולתי ליישבם על לד הדוחק ולא רציתי להאריך ועל כל פני׳ פסק הדין הברור לדעת מהר״ם והלומדים גרסתו ז״ל דגנו זה לא הוי גנו מספק והאמה הזה חולמת ולא מתבמת . וגם בזה קלר הרב : כמשכו הדברים לבאר דברי אלו הרבנים ז״ל כי נראה אלי שהייתי מוכרח בדבר . והענין שהיינו בו הוא דבנוסח כזה שהמקדר הדברים בפי המגרש קדר אותם כדעת הרמב״ם ז״ל בחשבו שאין שום פי׳ אחר במעכשו אם מתי אלא שתהיה מגורשת מיד ובלבד שיהות מתי שיהות שלדעת כלם הגנו כסר ולישא ספק :

עוד יש לי מעם אחר חזק להכשיר הגנו הזה לדעת כל אלו הרבנים ז״ל שכתבתי שהוא פקול מספק לדעתם . והוא זה כבר נודע שא׳ מהדברים שלריך החנאי לשיקרא חנאי הוא שיהיה התנאי קודם למעשה : ופי׳ זה הוא שיאמר אם תתני לי מאתים זוז הרי את מגורשת ממני (מבשל) ולא שיאמ׳ הרי את מגורשת ממני אם תתני לי מאתים זוז כן פי׳ כל המפרשי׳ ז״ל ולשיתם בפר׳ שתחזו זולתי הרמב״ם ונגנו הזה המעשה קודם לתנאי ומ״כ התנאי בעל . ואני כבר ראיתי סברות כל הפוסקים ומחלוקתם בדברים שבתנאי אי לריכין בכל הדברי׳ או דוקא בגנין וקדושין ולמומרא גם מחלוקתם אי לריכי׳ תנאי בע״מ ומעכשו או לא והכם בספרי הפוסקי׳ ואין לריך להאריך . לענין שלפניכו מבואר הדין שהגנו הזה כסר לדעת הכת מהרבנים שכתבתי למעלה שהו׳ פקול מעעם פיר׳ מעכשו אם מתי דכלהו סבירא להו דבכל הדברים כלם אנו לריכין כל דיני התנאי ומן הדין ואפילו במעכשו . ותא חזי מאן גברא רבא דאסמיך עליהו הרא״ש ז״ל בפסקיו פרק מי שאחזו (בתשובתו המכ׳ „) וזה לשונו שם וכך עושין מעשה כל חכמי אשכנ ולרפת להלריך בכל התנאים כתנאי בני גד ובני ראובן ואם לא התנאי בעל והמעמ׳ קיים עד כאן לשונו . הה כתב הרא״ש בתנאי כפול כ״ש בתנאי קודם למעשה שהוא לריך בתנאי יות׳ ומכפלה לדע׳ הרי״ף ורבים מהפוסקים כמבואר בספריהם וכל זה אפי׳ בע״מ ומעכשו כמבואר שם בתשובה הנזכר . אלבד שבתוספות בעלמם מבואר במקומות הדין ואין לוכך להאריך :

ועלה בידינו לפי זה דהגנו הזה כסר מהלד הראשון שכתבתי ואין בו ספק כלל לדעת הכל :

גם פתחנו פתח לבא בו להכשיר הגנו המכ׳ מכל וכל לדעת רבים מהפוסקי׳ ולא יהיה פקול אפילו מהלד הבי׳ מענין האומר . עם היות שבלי זה הגנו כסר מהלד ההוא ואין בו ספק כלל לדעת הכל והוא בזה האופן .

עיקר זה הדין הוא בפרק מי שאחזו במשנה הרי זה גמיך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומרין אותו וכו׳ ובגמרא אמר רב הונא וכו׳ ופיר׳ המפר׳ לדעת רב הונא שפי׳ בגמרא הוא שפי׳ עמד הולם

לומר

לומר שכתב מחולי לחולי ופי' הלך רולה לומר שהלך בכתיס בשוק על משעבתו ולא לומדין אותו וכו' . כראה מה שלריך ג' דברים לשילערך לומר שכתב מחולי לחולי והלך בכתיס וכו' . ואם חסר אחת מהם אין לריך לומר כלל ומבורשת ולף על גב שבגמרא לא עשו סדיוק כי אם בא' מהם רולה לומר כשכתב מחולי לחולי ולא הלך ולא אמרו א"כ הלך ולא כתב מחולי לחולי דמשמע מה דכשמעד והלך בשוק על משעבתו בין כתב מחולי לחולי בין לא כתב לריך לומר לא היא דבגמרא נקט דיוקא דלריכה לה בתלי דשקלי וטרו אם עומד אחר או לא ולכן אמר דהלך בשוק על משעבתו לאו עומדה והאי דנקטיה בתחיתין לומר דכשלא הלך לא בעי אומר וכמו שהוא מבואר בדברי רש"י ז"ל אבל אה"כ דכיון דבתחיתין נקט הרי תנאי דתרוייהו לריכי וכשחסר חד מיניהו לא בעי אומר בין שיהי' התנאי החסר ההליכה בשוק החכר בגמ' בפי' בין שיהיה הכתוב מחולי לחולי וכל שכן הוא דיותר כראי שלריך אומר אם מת מחמת החולי הראשון כשכתב לחולי אחר ולא הלך בשוק מכשהלך בשוק על משעבתו ולא כתב לחולי אחר ואם כשלא הלך בשוק על משעבתו וכתב לחולי אחר לא בעי אומר כמבואר בגמרא בפי' כל שכן כשהלך בשוק על משעבתו ולא כתב לחולי אחר . ואם הדין כן לדעת רב הוכא כל שכן לדעת רב' ורבא דמקילי עפי . ואם זה לדעת רש"י ז"ל כל שכן לדעת אחר. המפרשים שמקילין יותר ממנו שאומרים שאפילו בעומד והלך בשוק בלא משעבתא דמועיל אומר אם מת מחולי הראשון אשר לפי זה עלה בידיכו דהגם הוא הוא כשר בלי אומר אף על גב דהלך בשוק כיון דלא כתב לחולי אחר וכן כתוב בעור אבן העזר סימן קמ"ה בפי' בלי מחלוקת כלל וזה לשונו אם ואם עומד והלך בשוק על משעבתו ולא כתב מחולי לחולי אלא שהכניד עליו חליו ומת אפילו הקל בכתיס אין לריך אומ' מחולי הראשון מת עד כאן . האמנם לפי שדיבו זה שכתב לא ראיתיו בדיוק בשום ספ' אחר אדרבה כי מפשט לשון רש"י ז"ל דכשהלך על משעבתו בין כתב לחולי אחר בין לא כתב לריך אומר . גם מפשט לשון הגמרא כן כראה בדיוק שאמר והא קמשמע לן דהלך על משעבתו וכו' ככראה דהכל אלוי בהליכי ומאי דנקטו במשנה עומד שרולה לומר שכתב לחולי אחר להודיענו חדוש דאפ"ה אי לא הלך לא בעי אומר כדקאמר בגמרא ואידך וכו' לפי פי' רש"י ז"ל והב"ש שכתבתי לומעלה פריכא הוא דכשלא הלך בשוק מסתמא שיש בו מהחולי הראשון וכשהלך אף על פי שלא כתב לחולי אחר איכא למיחש שמא כיולל מאותו החולי כמ"ש רש"י כל זה . גם מלשון קלת המפרשים ז"ל שסוברים דמועיל אומר אפילו בהלך בלא משעבתא כראה דהדין שוה בשתי החלוקות ר"ל בהלך בלא משעבתא או במשעבתא ובכלהו לריך אומר בין שכתב לחולי אחר בין לא כתב . גם מלשון הרמב"ם ז"ל כן כראה שכתב בפ"ט הרי זה בעריך מעכשיו אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מ"מ הרי זה בא ואם לאו איכו בא . ואם כתב מחולי לחולי ולא עמד בשוק הרי זה בא ואין לריך אומר עד כאן . משמע מלשון הזה הוא שכשהלך בין משעבתא בין בלא משעבתא בין כתב לחולי אחר בין לא כתב בכולן אומדין אותו . וכל שכן לרואה דברי הרב ז"ל שכתב בהלכות שכיה (פרי שמיני והיא מימרא בפרק מי שאחזו . וכן הרי"ף שם ובפרק מי שמת וע"ש) ופירוש המשנה לדעתו ז"ל ולדעת המפ' הנזכר כפי מסקנת רבה ורבא הוא בא' מב' פנים אם שכאמר בפי' עמד רולה לומר עמד והלך בלא משעבתא אבל לאו למידק מיניה דאם הלך במשעבתא דאין לריך אומר כלל דהא"כ דאז לריך אומר אלא לאפוקי מדרב הוכא דאמר דכשהלך בלא משעבתא דבעינן הגם מכל וכל ואין מועיל אומר מפי' הכי נקט עמד והלך דאפילו הכי אומדין אותו . או שכאמר דאפילו לדבה ורבא פי' המשנה הוא כמו לרב הוכא ורולה לומר שהלך בלא משעבתא ואז אומדין אותו אלא דמשום גזר' שמא יאמרו יש בו לאחר מיתה אמר דאפילו כשהלך בלא משעבתא אומדין אותו . בא' מאלו הפנים כי' לע"ד שהתיישב המשנה לדעת אלו הרבנים ע"מ לענין הדין כראה מבואר בדבריהם דאפילו כשהלך בלא משעבתא אומדין אותו . ולכן אין לסמוך על הפסק הנזכר להקל ולהכשיר הגם הנזכר בלי אומר יעם כל זה מלד אחר כראה שהגם הזה כשר והוא זה אף על פי שלריך אומר כשלא כתב לחולי אחר כמו כשכתב עם כל זה הנכל יחייב שאין לריך רופא חכם לאמוד אותו כשלא כתב לחולי כמו כשכתב כי אז לריך רופא חכם ברפואה להבחי' אם מת מחולי הראשון או מהב' מש"כ בשלא כתב שכל אי זה אדם בעל שכל יוכל לאמוד שמת מהחולי הראשון כל שלא ראה בו מקרים חדשים אחר שהלך על משעבתא גם שראה אותו שעדיין הי' חלוש מאד ולא נרפא בשלי בשוק והלך על משעבתא ויחה בין שיהי' פי' מחמת מתוק כפי' רש"י ז"ל בין שיהי' פי' מחמתו וקבתו ממש כדברי בעלי החדושים ז"ל . וכראה לי זה מבואר בדברי הרב רבינו משה בר מיימוני זכרונו לברכה כשמדקדק בדבריו שבכאן במקום זה לא הזכיר באומד שיהיה על ידי רופאים . ובהלכות זכייה (בפי' דלעיל) כתב וזה לשונו ש"מ שכתב מחולי לחולי אם לא עמד ולא הלך על משעבתא בשוק מתכתו עמד בין החולי שלוה בו ובין החולי שמת ממנו והלך על משעבתא אומדין אותו על פי רופאי' אם מת מחמת חולי וכו' עד כאן . הרי שהזכיר שם אומד ע"פ רופאי' ולאו לדקדק בדבריו למה שכתב . אבל מה שכתבתי כראה שהוא מחוקן כי לשם בהלכות זכיה שמדבר בכתב לחולי אחר דוקא לא ודאי לריך רופאים לאמוד אותו אבל בכאן שמדבר אפי' בלא כתב לא הזכיר רופאים כי איכם לריכים כאשר כתבתי . ואף שמדבר בכאן ג"כ כשכתב לחולי אחר עם כל זה הזכיר שאם האומד והשכל יחייב כי האומד כשכתב לחולי אחר לריך רופאים כי באופן אחר לא ידעו לאמוד אותו וכשלא כתב מחולי לחולי משפיק שיהיה האומר על ידי מי זה בעל שכל אף על פי שלא יהיה רופא חכם . ואי"כ בנוסח שלפיכו שיש רופא ואחרים עמו אף על פי שלא יהיו רופאים הגם כשר כי הרי יש שני עדים כשרים . אמנם מהלך האחר דדילמא לא בקיאי בזמן הזה כראה דאין להחמי' ולענין האמה בשביל זה כ"ש כי כמו שאמרתי כיון דלאי נתק מחולי לחולי אין לריך בקיאות כל כך . ומה"ש בעלמו שהחמיר באותו הגם לא מה הלד לבד שחמיר כי אם מכל אותם הלדדין שהביר הוא שם מלבד שיש חלוק בין זה הכותב לנוסח שלו כי שם הלך בלא משעבתא ובכאן לא הלך אלא במשעבתא שמוכי יותר שעדיין היה חולה מחליו הראשון . ועוד שאפי' לדעתו זכרוכו לברכה הגם הזה כשר מלד החכמי כאשר כתבתי . אשר מכל אלו הלדדים כראה שהגם הזה שלפיכו הוא גם כשר והאמה הזאת מותרת להכשיל לעוק *

כאות הלעיר לוי בכמה"ר יעקב ן' חביב זלה"ה .

ולענין מעשה לכתחלה ללאת ידי כל הספקות ראוי לסדר בגם ש"מ שיאמר לאשתו בעת מסירת הגם בידה בזה האופן אם איפשר . הרי זה בימיך אם לא מתי מהיום עד סוף ל' יום בשבל לא יהי גם ואם מתי הגם הזה יהא גם מעכשו ותהי מנוסת בו ממני ומותרת לכל אדם מהשעה הזאת שמסרתי הגם הזה בידך שהיא שעה פלוני מיום פלוני ותהיי כאמנה לומר שלא כתיחדתי עמך ואם לא מתי מהיום עד סוף הזמן המכר הגם הזה לא יהא גם כלל . ויש לי ספק אם הוי מעשה קודם לתכלי כיון שאמר הרי זה בעיך על דבר וכן כראה ממ"ש בפי' מי שאחזו על הבריתא שאמר הרי זה בעיך על מכת שהחזרי לי אם הבייר אמר רבא מעשה דמעשה קודם לתכלי עם היות שיש לחלי ולכן לכתחלי כראה שעוד שיאמר לה מתקבלי גם זה אם לא מתי לא יהא גם וכו' אמנם אחר כך ראיתי שבעל ספר מלות גדול כתב בספרו הרי זה בעיך וכן בספר החרומה והעתיקו בשמם בעל הגהות * גם הרשב"א כתבו בסדר תיקון הגם . וע"פ אלו הגדולים ראוי לעשות :

ביאור וישות על דברי הרמב"ם וקושיות והערה על המגיד משנה בהלכות יו"ם :

הלכות יו"ט שמה ימים האלו וכו' (פ"ק דהלכו' שביתה י"ט מה שהלריך הרב לומר שם הנקראי' ימים טובים כראה שכיון לתת טעם למה שקרא אלו הלכות יו"ט ופירוש דין כל אלו הימים ביחד להיותם סוין בזמן ובדיבם . ומה שכתב הרב בע"מ שבראה מדברי הרב שלין בכולל מלאכת עבודה מלאכת אוכל נפש וכו' והם דברי הרמ"בן ז"ל בפירוש הפסוקים בתורה . כראה שלמד כן ממה שכתב הרב כל השותת ממלאכת עבודה הרי קיים מלות עשה וכו' ואם אמת הדבר שבכלל מלאכת עבודה אפילו מלאכת אוכל נפש איך קיים מלות עשה כי איכו כן . גם מה לריך להאריך הרב ") ולא כל השותת ממלאכת עבודה היא לו לומר כל השותת ממלאכה שאם אלא כי שבכלל מלאכת עבודה לדעת הרב לא נכנסה מלאכת אוכל נפש . זה כי' דיוקו של הרב בע"מ אבל בתחילה עכ"ת איכה אמת שהרי הרב כתב שהן אסורים בכל מלאכת עבודה מון ממלאכי שהיא לצורך אכילה ולדעתו ז"ל איך ילדק חיבה מון היה לו לומר שהן אסורין בכל מלאכת עבודה ומותרי' במלאכה שהיא לצורך אכילה מלבד זה מי שיעיין בס' מצין המלות לרב ז"ל יראה מבואר שהוא הרב פי' מלאכת עבודה כמו מלאכה . ויבא מדיוק מתם הפסוק שהני' להיתר מלאכה שהיא לצורך אכילה אבל יאסל לכל נפש וכו' ובלא בלתם אמר מהן ה"ה באחרים וכן כתב הרב בספרו הנזכר בפי' ולהבין דברי הרב בשלמות יש לי להעיר בלשונו :

לאמר המגיס

עיין במלות קנ"ט ומלות קמז אמנות לא תעשה וכן מלות שכ"ח הוא הוא העיקר .

לאמר המגיס

כראה מעתה אמר אמרתי כיון דלאי נתק מחולי לחולי אין לריך בקיאות כל כך . ומה"ש בעלמו שהחמיר באותו הגם לא מה הלד לבד שחמיר כי אם מכל אותם הלדדין שהביר הוא שם מלבד שיש חלוק בין זה הכותב לנוסח שלו כי שם הלך בלא משעבתא ובכאן לא הלך אלא במשעבתא שמוכי יותר שעדיין היה חולה מחליו הראשון . ועוד שאפי' לדעתו זכרוכו לברכה הגם הזה כשר מלד החכמי כאשר כתבתי . אשר מכל אלו הלדדים כראה שהגם הזה שלפיכו הוא גם כשר והאמה הזאת מותרת להכשיל לעוק *

כאות הלעיר לוי בכמה"ר יעקב ן' חביב זלה"ה .

ולענין מעשה לכתחלה ללאת ידי כל הספקות ראוי לסדר בגם ש"מ שיאמר לאשתו בעת מסירת הגם בידה בזה האופן אם איפשר . הרי זה בימיך אם לא מתי מהיום עד סוף ל' יום בשבל לא יהי גם ואם מתי הגם הזה יהא גם מעכשו ותהי מנוסת בו ממני ומותרת לכל אדם מהשעה הזאת שמסרתי הגם הזה בידך שהיא שעה פלוני מיום פלוני ותהיי כאמנה לומר שלא כתיחדתי עמך ואם לא מתי מהיום עד סוף הזמן המכר הגם הזה לא יהא גם כלל . ויש לי ספק אם הוי מעשה קודם לתכלי כיון שאמר הרי זה בעיך על דבר וכן כראה ממ"ש בפי' מי שאחזו על הבריתא שאמר הרי זה בעיך על מכת שהחזרי לי אם הבייר אמר רבא מעשה דמעשה קודם לתכלי עם היות שיש לחלי ולכן לכתחלי כראה שעוד שיאמר לה מתקבלי גם זה אם לא מתי לא יהא גם וכו' אמנם אחר כך ראיתי שבעל ספר מלות גדול כתב בספרו הרי זה בעיך וכן בספר החרומה והעתיקו בשמם בעל הגהות * גם הרשב"א כתבו בסדר תיקון הגם . וע"פ אלו הגדולים ראוי לעשות :

הלכות יו"ט שמה ימים האלו וכו' (פ"ק דהלכו' שביתה י"ט מה שהלריך הרב לומר שם הנקראי' ימים טובים כראה שכיון לתת טעם למה שקרא אלו הלכות יו"ט ופירוש דין כל אלו הימים ביחד להיותם סוין בזמן ובדיבם . ומה שכתב הרב בע"מ שבראה מדברי הרב שלין בכולל מלאכת עבודה מלאכת אוכל נפש וכו' והם דברי הרמ"בן ז"ל בפירוש הפסוקים בתורה . כראה שלמד כן ממה שכתב הרב כל השותת ממלאכת עבודה הרי קיים מלות עשה וכו' ואם אמת הדבר שבכלל מלאכת עבודה אפילו מלאכת אוכל נפש איך קיים מלות עשה כי איכו כן . גם מה לריך להאריך הרב ") ולא כל השותת ממלאכת עבודה היא לו לומר כל השותת ממלאכה שאם אלא כי שבכלל מלאכת עבודה לדעת הרב לא נכנסה מלאכת אוכל נפש . זה כי' דיוקו של הרב בע"מ אבל בתחילה עכ"ת איכה אמת שהרי הרב כתב שהן אסורים בכל מלאכת עבודה מון ממלאכי שהיא לצורך אכילה ולדעתו ז"ל איך ילדק חיבה מון היה לו לומר שהן אסורין בכל מלאכת עבודה ומותרי' במלאכה שהיא לצורך אכילה מלבד זה מי שיעיין בס' מצין המלות לרב ז"ל יראה מבואר שהוא הרב פי' מלאכת עבודה כמו מלאכה . ויבא מדיוק מתם הפסוק שהני' להיתר מלאכת אוכל נפש . אמנם מלות מלאכות וכו' דקדק הרב בהתראה אמת שאם עשה אותם בפ' המרחות שביאה דמייב על כל אחד ואחד

לאמר המגיס

עיין במלות קנ"ט ומלות קמז אמנות לא תעשה וכן מלות שכ"ח הוא הוא העיקר .

ולמחר ומצינה שליחה שיבנו בני הלוקין מיד שהיה שוחה ניין כל פיום וכו' אמר לו אל שנתה אל תחמה מיום על כל אחת ואחת · ואין מלוק מלאכות לי"ש הטעם כמב רש"י ז"ל בני הלוקי"(דף כ"ח) מלאכות דמילוק בשבת אים מלן דנקלא ליה מלא מבעבו אם וכו' לשלק ודוקא ביום שבת כדכתיב · ומלן דאמר לגלו ילמה נמקא ליה מלוק מלאכות אחת מהנה וההוא קרא לא כתוב אלא נמיות שבת וביום טוב ליכא אלא מלאות כשבעבר נמחיד :

כל מלאכה שחיינים עליה בשבת וכו' בכל זה אין לי בו דבר חדש על מה שאמר הרב נמ"מ וזה לשונו וטעם שבבת הרי"ף והרמב"ם ז"ל בפ"ק דהלכות שביתת י"ט הלכי' ד') ובגרת שבבנדם הא מלוי בדקדוק שוניית הגמ' (פרק קמא דמסכת בילה דף י"ב) במקום הדין המזכר יעויין משם בתוספות ונם בהר"ן בחדושיו · גם בכל מה שכתב הרב עד אין מופין וכו' אין בו להאריך על מה שכתב הרב נמ"מ · ובגרת המולקי' ואומריס שאותם המלאכות המה אסורים מן התורה כתובה בפסקי הרא"ש ז"ל ובהר"ן ריש פרק אין לדין ולא נאמר לכתוב אלא על הפסנות ·

ההסנה הראשונה מהירושלמי לא תאסור ולא תסרי מתולת בדברי נמ"מ · ודברי בעל מגדול עוז הם דברי, נבלים לא הבין כוונת הראב"ד על מה הביא וכן נראה מגדול עוז הם בחפש מהרמב"ם ועליו הביא ההסנה :

ההסנה שני אין לזה טעם וכו' נראה פירוש שכוונתו להביא על הרמב"ם ז"ל שחלה איסור כל אלו המלאכות שמא יבא וכו' והתכלית הוא מה שאמר בסוף ומצא יום טוב כלו וכו' ויתבע שמתחת יום טוב וכו' כנראה שאם לא בשביל מניעת שמחת י"ט שלא יהיה לו פנאי לאכול היו מותרות ועל זה הביאו הראב"ד שאין לזה טעם שהעוד המלאכי' יתיר כדי שיהיה לו פנאי לאכול ושמח אבל הטעם הוא מפני הסורת בעצמו · ועל זה תרלה איך בעל מגדל עוז לא הבין ההסנה כלל · ובכ"מ לא חסם להביא עליה כי אולי לא היתה בספרו ואם היתה לא חסם כי אין דברי הרב כל כך נכונים :

ההסנה הבלשיות נראה שפירוש הוא שולחי הטעם שכתב הרמב"ם ז"ל הוא להתיר הוצאת אלו הדברים שאם הם דברים שאינם צריכים ליום הרי הם היו אסורים מן הדין זולתי בטעם מתוך שהותרו הוצאה וכו' וא"כ טעמו של הרמב"ם ז"ל הוא לאלו שים בהם טורח היום ולאלו יש אותו הטעם שכתב הראב"ד ז"ל וגם הסנתן זאת איננה חזק, ולכן לא חסם להביא עליה נמ"מ אף אם היתה בספרו ודברי בעל מגדול עוז עליה איני יכול להבינם ומה שאפי' לי להבין בדבריו הוא שהראב"ד ז"ל כתב . אחר כך הסכמתי שלא להפסיד הזמן בהבנת דבריו כי ודאי בעל זה הבפי' לא היה מבין דברי הראב"ד כלל ברוב הבנותיו ומדבר דברים לבטלה וכן עשה בכאן . בהבנת שהביא במגיד משנה שהיא בכל אלה אין טעם למה וכו' בפלאתי מהרב בעל מגיד משנה איך לא נתן אל לבו ללמד איזה זכות על הראב"ד כי הקושי' שהוא הקשה עליו ואני אומר שטעם וכו' היא מבוארת כל כך שולחי לא בצלמה מעיני הראב"ד ולכן אני אומר שהראב"ד ז"ל אינו מכחיש הטעם שכ' הרמב"ם ז"ל אלא שבהכלל מהקושיא שהקשה דלמה אין מולבין ירק וכו' הביא הטעם של הירוש' ולאסור בריה שמינה הרקדה סמך על הטעם של הרמב"ם ז"ל . אין מופין ומנבלין ביום טוב פרק אלו עובדין וביום טוב (פרק שני דף כ"ח) האופה מיום טוב לחול וכו' נזרה שוה ביום טוב יש בריתא אין מופין מי"מ לשנילו וכו' · (שם דף י"ז) עשה כדי לאכול ביום טוב והותיר וכו' כתב בעל מגיד משנה שבלמד זה הדי' ממי שלא עירב עירובי תבשילין וכו' ויש לי לדקדק על דבריו וכמו שיבא במקומו . וקשור אלו הדיבים שכתב הרב הוא בזה האופן שבראשונה כתב שאם ביטל קדרי ליום טוב על מנת לאכול בלה והותיר שמותר המותר לחולה ואחר כך כתב שאפילו היתה כונתו לבטל ליום טוב ושיותיר לחולה הוא מותר אם הוא באופן שהתבטל יותר יפה לו שהוא בטרחת חדא וכפי מה שאחר בעל מגיד משנה בשם הרשב"א ז"ל · ואלו הם הדיבים שהזכיר עד המבטל לו האופה כי באותו הדין הוציאנו מידום יותר שאפילו בשאפשר כל הקדרה אוכל הפת שהוא מותר לאכלו בחול אף על פי שלא אכל ממנו כלל ביום טוב כי זה פוח מדום גדול יותר ממה שאחרכו לחעלה והטעם לזה הוא כיון, שדעתו כשביטל לו אפה היה על מנת לאכלו ביום טוב . ויש לי קושיא חזקה בלשון הרב שכתב בזה הדין והוא ואם הערים אסור וכו' מפני שהתחילו בערבים יותר מבמחיד . דנראה מזה הלי' דהמבטל בחיד מיום טוב לחול לו לשבת שמות לאכלו וזה לא הוזכר בלי הרב לחעלה כלל אדרבי' דקד' הרב בלשונו בהפך וכמו שהוא מבואר . והתשובה לזה הוא שסובר הרב דמה שהתחילו בערבים יותר מבמחיד דהמערים אסור לאכול ובמחיד בחול ומיום טוב לשבת שאלו אחז מותר בחיד אחנם כשבטל מיום טוב לחול בחיד אסור לאוכלו בחול דיש שלמה דיבון בענין הדבר הראשון מותר לאכול בין בחול בין בשבת . דין שני מה שאסור לאכול בשביהם רואה לומר בין בחול בין בשבת . שלישית מותר בשבת ואסור בחול והנה הרב הזכיר בכאן שני דיני ההיתר והאיסור הכוללים לחול ולשבת . והם המבטל וכו' ומשאר המבטיל וכו' ואם הערים אסור וכו' והדין הבלבי שמותר בשבת ואסור בחול והוא בחיד כתבו בפרק שני במקומו ופירוש מה שכתב מפני שהתחילו בערבים יותר מן המחיד רמז למה שיש לו לכתוב בפירוש שהמחיד מותר בשבת ומפני שאחר בכאן שהמערים אסור אפי' בשבת אחר אל שחמה שגם שהדין הוא שהמחיד בשבת מותר בלא, יש לי לכתוב עם כל זה המערים אסור . ויש טעם חזק לדברי הרב הן מהשכל הן מהגמרא · מהשכל שכיון שזה ביטל בחיד מיום טוב לחול ראוי לקנות אותו שלא יוכל לאכלו ודוקא לשבת הוא מותר מפני כבוד השבת שאין לו דבר אחר שיאכל · גם מהגמרא שהרואה הסוגיא יראה שהבמיה של ענבר ואפה מאי לא היתה אלא מיום טוב לשבת ולא אפשיטא וכיון דהאיסור הוא בדרבנן פסק הרב בה לקולא וזהו דוקא מיום טוב לשבת אבל מיום טוב לחול אינן לו וכן בדברי הרי"ף מבואר בסוגיא בפקומו' רבים וזה לשונו בחיד לא יאכל שעבר על הסנות דאין מנגיה' וכו' אלא אחמור דבנן בחילמייהו ואפילו גבי טונג שבת דאית ליה פירי אחריני לשבת אר כאן לשונו . ודומה לאלו הלשונות יש אחרים שם בסוגיא ההיא ·

ביאור על פירוש רש"י בחק כת בילה :

כד נשאל כשאלתי לוי הקטן על פירוש לשון קטן בכמות גדול בחיכות וחמור בהבנתו אם אמת הדבר שאין בו טעות והוא בפי' רש"י יום טוב פרק בילה עלה דהתיא דאמר רבא מה ביום טוב ראשון וכו' אחרי אף בבילה דמאי דעתיך דילמא מעברי ליה לאלול כו' פרש"י דילמא מעברי ליה לאלול כתקנה הראשונה למנות מיום ב' ולעשות שני ימים כנגד אלו בעד יום ג"א ע"כ והנה הקושיא בכאן מבואר והיא דאדרבה בזה המשל שהמשיל רש"י ז"ל אלא בחו עדים עד יום ל"א כולדה בזה מותרת לזה לדברי הכל · דאע"ג דיום ל' כהנו בו קודם ואקרו עלמן בחלאכה כל היום כלו ומקפק שמא יבאו עדים עם כל זה חול גמור הוא כיון אלא בחו עדים בו ביום · ובודאי בילה שנולדה ביום אלשים מותרת ביום ל"א מכיון שכבר כתבר לחם שיום ל' פיה חול גמור והלשון הראוי בכאן הוא כגון שבאו מן המכחה ולמעבלה יום ל' או כגון שלה בחו עד לאחר המכחה ביום ל' אז ודאי נולדה בזה אסורה בזה לאחר המכחה · ואין לוכך להאריך אך ולמה כי הכל מבואר בדברי רש"י ז"ל למעלה בקוביא המכרת עלה דהתיא דאיתמר בגמרא שני ימים עוביים של ראש השנה כו' דתנן בראשונה היו מקבלים וכו' ופי' רש"י בקוף הלשון וזה לשונו ש"מ חק חכמים ומלותן הוא לעשותן בשבת עדים והראוקים יש עליהם לעשותם בכל שנה שמא יבאו עדים אחר המכחה והרי קדושתן אחד ואין כאן לומר כו' ע"כ · הרי שאין מקום לומר דשני הימים קדושה אחת הם ובילה שנולדה בזה אסורה בזה כי אם שבאו עדים ביום שלשים מן המכחה ולמעבלה · והראיה כי כל דעת ישראל שיפוט כי הלשון הוא מוטעה וכן כמלא בפרש"י אחד בבית החכם השלם ה"ר יהודה ן' בשבת זלה"ה · חסר ממנו כל זה המשל בגון שלא באו כו' ולא סולרך להמשיל משל כי הוא מבואר למעלה האמר לפי שיפלא ויקשה בעיניו לומר כי הל הלשון מוטעה יען כמלא בכל הספרים · וגם בעיני יפלא ראיתי לחתוך דרך או דרכי לישב הלשון קלת עם היות כפי האמת אין בי כח לישבו אולתי כשאומר שהוא כמוטעה או מוטעה · אמנם המעות יהיה קטן מילתא דעבידא לטעויי · הדרך הראשון הוא שלא בא רש"י להמשיל משל מתי מוכים מיום שני ועושים שני ימים כי כבר כתבאר למעלה שהוא כשבאו בעדי' יום שלשי' מן המכחה ולמעלה וגם פירוש בגון שלא באו כו' אינו מקושר עם סוף הלשון שלמעלה שהוא לעשות שני ימים כי אם התחלת הלשון · והוא לומות מיום שני וכח כוונת בגון שלא באו הוא כאלו אמר כמו כשלא באו ור"ל שבתקנה הראשונה היו מוכין יום שני אף על פי שבאו העדים ביום ראשון כמו כשלא היו באים העדי' עד יום שלשי' ואחר כי אז ודאי לדברי הכל היו מוכין יום שני ואם תאמר מה לו לרש"י לומר קדושין הם לעולי כמו שאמרנו למעלה מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי וכו' ועל פי דרכו של רבא והקדמתו פליגי בהדדי עליה דרבא ואמרי דלאו דוקא אלינא דתקנתא רבן יוחנן בן זכאי בילה מותרת אף על גב דבוהגין קדש בשני הימי' בתקנה הראשונה אלא אפי' לתקנה הראשונה בילה מותרת דמאי דעתיך דילמא מעברי וכו' ומוכין מיום שני בשבאו העדי' יום ראשון מן המכחה ולמעלי כמו כשבאו ביו' שלשי' ואחר כי זהו החלו' בין תקנה ראשונה לתקנת רבן יוחנן בן זכאי מימות עזרא וכו' · והסבה שהכריחו לרש"י לפרש דבהדדי אמרי אפי' לתקנה ראשונה היא לשון הגמ' דילמא מעברי לאלול מעברי מיום שני ובהדדי עלמס הוכרחו לחלוק עליה דרבא אפילו אלינא דתקנה ראשונה לפי שכיון שהם מודים הקדמת רבא מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי שאם באו עדים וכו' . אם כן אי אפשר לחלוק על רבא אם לא כשאומר שלא באו עדי' מן המכחה ולמעלה וזה אפי' לתקנה ראשונה בילה מותרת · זהו הדרי הראש' בייסוד הלי' בלי שאומר שיש טעות עם הות הוא מבומנם מהטעמים המכריס דלאו אפיפא קמיך אלא אריבה ועוד דפירו' כגון שלא וכו' רולה לומר כמו כשלא באו . עוד דרך אחרת דרך רוחי רוח דעת קלרה ולרה והיא כי יש טעות בלשון אבל הטעות הוא קטן מאד ומילתא דעבידא לטעויי ביה אפילו לספרי דוקייני · ואשר הנחני בדרך הזאת הוא כי בלי כגון שלא באו דכתב רש"י דחקר מי באו . מה שאמר סמך על המנין ופשיטא דרולה לומר שלא באו עדים תיומה על עלמך דמיד בסמוך אח"ז לא קלר רש"י בלשונו וכתי לא אירע שבאו עדים . : אחת היא על כן אמרתי כי לי רש"י האמיתי הוא כגון שלא באו עדים יום שלשי' ואחר והקופרים טעו וכתבו עלה עד שמקום עדים וחסרו מהמכתב יו"ד ונקוד' עליה וטעות בזה אינו מן התימה אף אם יעלה בכל הספרים · ומעתה זכיתי לדון ולומר כי כל המשיל רש"י משל בהפך מהראוי כנראה בודאי לפי הלי' הכתיב בספרים · אבל כמו ככה המשל הלריך והוא שלא באו עדים יום שלשים ואחר כי אם יום שלשים אחר המכחה חה הפירו' יסבלהו הלי' וכמעט שהוא מוכרח לפי שכיון שהוא אמר בראשונה למנות מיום שני ולעשות שני ימים בא לפרש שהיאך אפשר שימנו מיום שני ויעשו שני ימים · ואמר בגון שלא באו עדים יום שלשים ואחד שאם היו באים יום שלשי' ואחד אמת הדבר שהיו מוכים יום שני אבל לא היו עושים שני ימים ומכה ומכתמע שבאו ביום שלשים אחר המכחה . ואם תאמר מה לו לרש"י לומר דבריו דרך עקלתון ומכח דיוק היה לומר בפירו' בגון שבאו עדים יום שלשים מן המכחה ולמעלה . ונראה לענ"ד דעתי לומר דקשה לו לרש"י ז"ל בלי הגמרא דילמא מעברי לאלול ומשום הכי בילה אסורה דמשמע דבכל אי זה אופן שיעברו לאלול בילה אסורה ואינו כן שאם לא באו העדים כל יום שלשים ודאי בילה מותרת לזה תקן וכתב דילמא מעברי לאלול כתקנה הראשונה ולפי שבזה תקן הענין ולא לפי הגמרא דמשמע קאמר דילמא מעברי לאלול לזה תיקן והוסיף לומר שזה העבור הכי' בגמרא שהם הוא עבור חדש ואינו מדבר בעבור המוכרח והוא כשבאו עדים יום שלשים ואחד . זהו מה שהשיגה דעתי הקלרה בפי' זה הלי' והבורר יבורר והמבינו כתקנו להוסיפו על כנו בלא טעויי ובלא גרעונתא מודיעלא מאיה לבי מקומתא :

לנכון כה"ר אברהם מי"מי ילו' :

קטנה שנתקדשה ונתגרשה כשהיא קטנה אביה מקבל ביסה :

נה החכם המעולה ילו' הדרשתי לשאלותיך ששאלת מפני להודיעך דעתי הקלרה בפי' זה הלי' לא להשיג עליה; בקיצר כאשר הודעני מן הטעים · ואומר השאלה הראשונה היא על דבר קטנה שנתקדשה על ידי אביה ונתגרשה גם כן על ידי אביה · אבל היא לא היתה בבית בשעת שקבלה אביה הנס ולא ידעה ממנו עד כאן · וכפי הנראה עם היום הדין

יום לי אז כגון שלא באו עד לאחר המכחה ביום לי אז ודאי נולדה בזה אסורה בזה עיפ החקנה הראשונה · ואין לוכך להאריך אך ולמה כי הכל מבואר בדברי רש"י ז"ל למעלה בקוביא המכרת עלה דהתיא דאיתמר בגמרא שני ימים עוביים של ראש השנה כו' דתנן בראשונה היו מקבלים וכו' ופי' רש"י בקוף הלשון וזה לשונו ש"מ חק חכמים ומלותן הוא לעשותן בשבת עדים והראוקים יש עליהם לעשותם בכל שנה שמא יבאו עדים אחר המכחה והרי קדושתן אחד ואין כאן לומר כו' ע"כ · הרי שאין מקום לומר דשני הימים קדושה אחת הם ובילה שנולדה בזה אסורה בזה כי אם שבאו עדים ביום שלשים מן המכחה ולמעלה · והראיה כי כל דעת ישראל שיפוט כי הלשון הוא מוטעה וכן כמלא בפרש"י אחד בבית החכם השלם ה"ר יהודה ן' בשבת זלה"ה · חסר ממנו כל זה המשל בגון שלא באו כו' ולא סולרך להמשיל משל כי הוא מבואר למעלה האמר למי שיפלא ויקשה בעיניו לומר כי הל הלשון מוטעה יען כמלא בכל הספרים · וגם בעיני יפלא ראיתי לחתוך דרך או דרכי לישב הלשון קלת עם היות כפי האמת אין בי כח לישבו אולתי כשאומר שהוא כמוטעה או מוטעה · אמנם המעות יהיה קטן מילתא דעבידא לטעויי · הדרך הראשון הוא שלא בא רש"י להמשיל משל מתי מוכים מיום שני ועושים שני ימים כי כבר כתבאר למעלה שהוא כשבאו בעדי' יום שלשי' מן המכחה ולמעלה וגם פירוש בגון שלא באו כו' אינו מקושר עם סוף הלשון שלמעלה שהוא לעשות שני ימים כי אם התחלת הלשון · והוא לומות מיום שני וכח כוונת בגון שלא באו הוא כאלו אמר כמו כשלא באו ור"ל שבתקנה הראשונה היו מוכין יום שני אף על פי שבאו העדים ביום ראשון כמו כשלא היו באים העדי' עד יום שלשי' ואחר כי אז ודאי לדברי הכל היו מוכין יום שני ואם תאמר מה לו לרש"י לומר קדושין הם לעולי כמו שאמרנו למעלה מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי וכו' ועל פי דרכו של רבא והקדמתו פליגי בהדדי עליה דרבא ואמרי דלאו דוקא אלינא דתקנתא רבן יוחנן בן זכאי בילה מותרת אף על גב דבוהגין קדש בשני הימי' בתקנה הראשונה אלא אפי' לתקנה הראשונה בילה מותרת דמאי דעתיך דילמא מעברי וכו' ומוכין מיום שני בשבאו העדי' יום ראשון מן המכחה ולמעלי כמו כשבאו ביו' שלשי' ואחר כי זהו החלו' בין תקנה ראשונה לתקנת רבן יוחנן בן זכאי מימות עזרא וכו' · והסבה שהכריחו לרש"י לפרש דבהדדי אמרי אפי' לתקנה ראשונה היא לשון הגמ' דילמא מעברי לאלול דודאי ר"ל שמוכין מיום שני ובהדדי עלמס הוכרחו לחלוק עליה דרבא אפילו אלינא דתקנה ראשונה לפי שכיון שהם מודים הקדמת רבא מי לא מודה רבן יוחנן בן זכאי שאם באו עדים וכו' . אם כן אי אפשר לחלוק על רבא אם לא כשאומר שלא באו עדי' מן המכחה ולמעלה וזה אפי' לתקנה ראשונה בילה מותרת · זהו הדרי הראש' בייסוד הלי' בלי שאומר שיש טעות עם הות הוא מבומנם מהטעמים המכריס דלאו אפיפא קמיך אלא אריבה ועוד דפירו' כגון שלא באו כו' רולה לומר כמו כשלא באו . עוד דרך אחרת דרך רוחי רוח דעת קלרה ולרה והיא כי יש טעות בלשון אבל הטעות הוא קטן מאד ומילתא דעבידא לטעויי ביה אפילו לספרי דוקייני · ואשר הנחני בדרך הזאת הוא כי בלי כגון שלא באו דכתב רש"י דחקר מי באו . מה שאמר סמך על המנין ופשיטא דרולה לומר שלא באו עדים תיומה על עלמך דמיד בסמוך אח"ז לא קלר רש"י בלשונו וכתי לא אירע שבאו עדים . : אחת היא על כן אמרתי כי לי רש"י האמיתי הוא כגון שלא באו עדים יום שלשי' ואחר והקופרים טעו וכתבו עלה עד שמקום עדים וחסרו מהמכתב יו"ד ונקוד' עליה וטעות בזה אינו מן התימה אף אם יעלה בכל הספרים · ומעתה זכיתי לדון ולומר כי כל המשיל רש"י משל בהפך מהראוי כנראה בודאי לפי הלי' הכתיב בספרים · אבל כמו ככה המשל הלריך והוא שלא באו עדים יום שלשים ואחר כי אם יום שלשים אחר המכחה חה הפירו' יסבלהו הלי' וכמעט שהוא מוכרח לפי שכיון שהוא אמר בראשונה למנות מיום שני ולעשות שני ימים בא לפרש שהיאך אפשר שימנו מיום שני ויעשו שני ימים · ואמר בגון שלא באו עדים יום שלשים ואחד שאם היו באים יום שלשי' ואחד אמת הדבר שהיו מוכים יום שני אבל לא היו עושים שני ימים ומכה ומכתמע שבאו ביום שלשים אחר המכחה . ואם תאמר מה לו לרש"י לומר דבריו דרך עקלתון ומכח דיוק היה לומר בפירו' בגון שבאו עדים יום שלשים מן המכחה ולמעלה . ונראה לענ"ד דעתי לומר דקשה לו לרש"י ז"ל בלי הגמרא דילמא מעברי לאלול ומשום הכי בילה אסורה דמשמע דבכל אי זה אופן שיעברו לאלול בילה אסורה ואינו כן שאם לא באו העדים כל יום שלשים ודאי בילה מותרת לזה תקן וכתב דילמא מעברי לאלול כתקנה הראשונה ולפי שבזה תקן הענין ולא לפי הגמרא דמשמע קאמר דילמא מעברי לאלול לזה תיקן והוסיף לומר שזה העבור הכי' בגמרא שהם הוא עבור חדש ואינו מדבר בעבור המוכרח והוא כשבאו עדים יום שלשים ואחד . זהו מה שהשיגה דעתי הקלרה בפי' זה הלי' והבורר יבורר והמבינו כתקנו להוסיפו על כנו בלא טעויי ובלא גרעונתא מודיעלא מאיה לבי מקומתא :

לנכון כה"ר אברהם מי"מי ילו' :

קטנה שנתקדשה ונתגרשה כשהיא קטנה אביה מקבל ביסה :

נה החכם המעולה ילו' הדרשתי לשאלותיך ששאלת מפני להודיעך דעתי הקלרה בפי' זה הלי' לא להשיג עליה; בקיצר כאשר הודעני מן הטעים · ואומר השאלה הראשונה היא על דבר קטנה שנתקדשה על ידי אביה ונתגרשה גם כן על ידי אביה · אבל היא לא היתה בבית בשעת שקבלה אביה הנס ולא ידעה ממנו עד כאן · וכפי הנראה עם היום הדין